

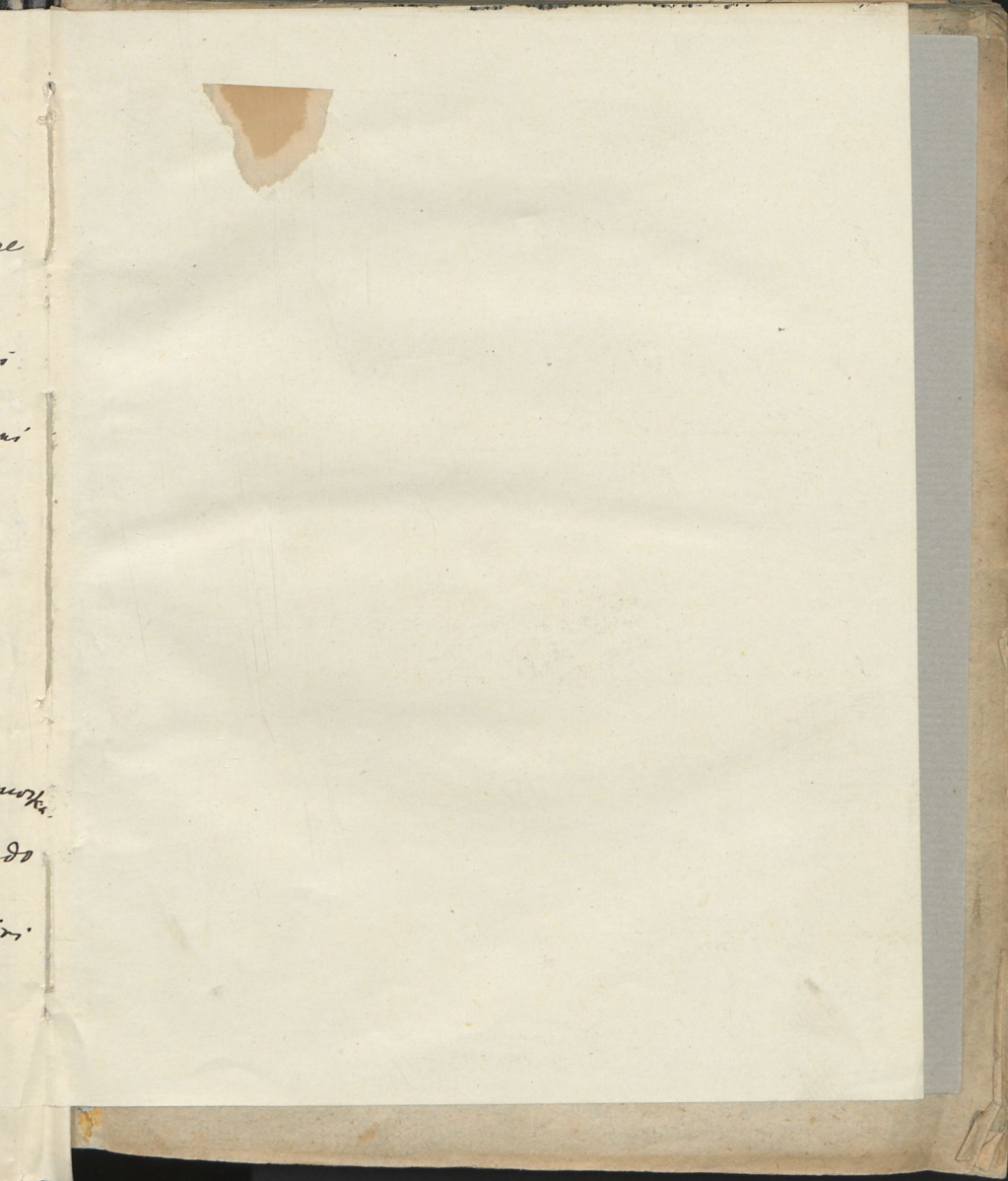

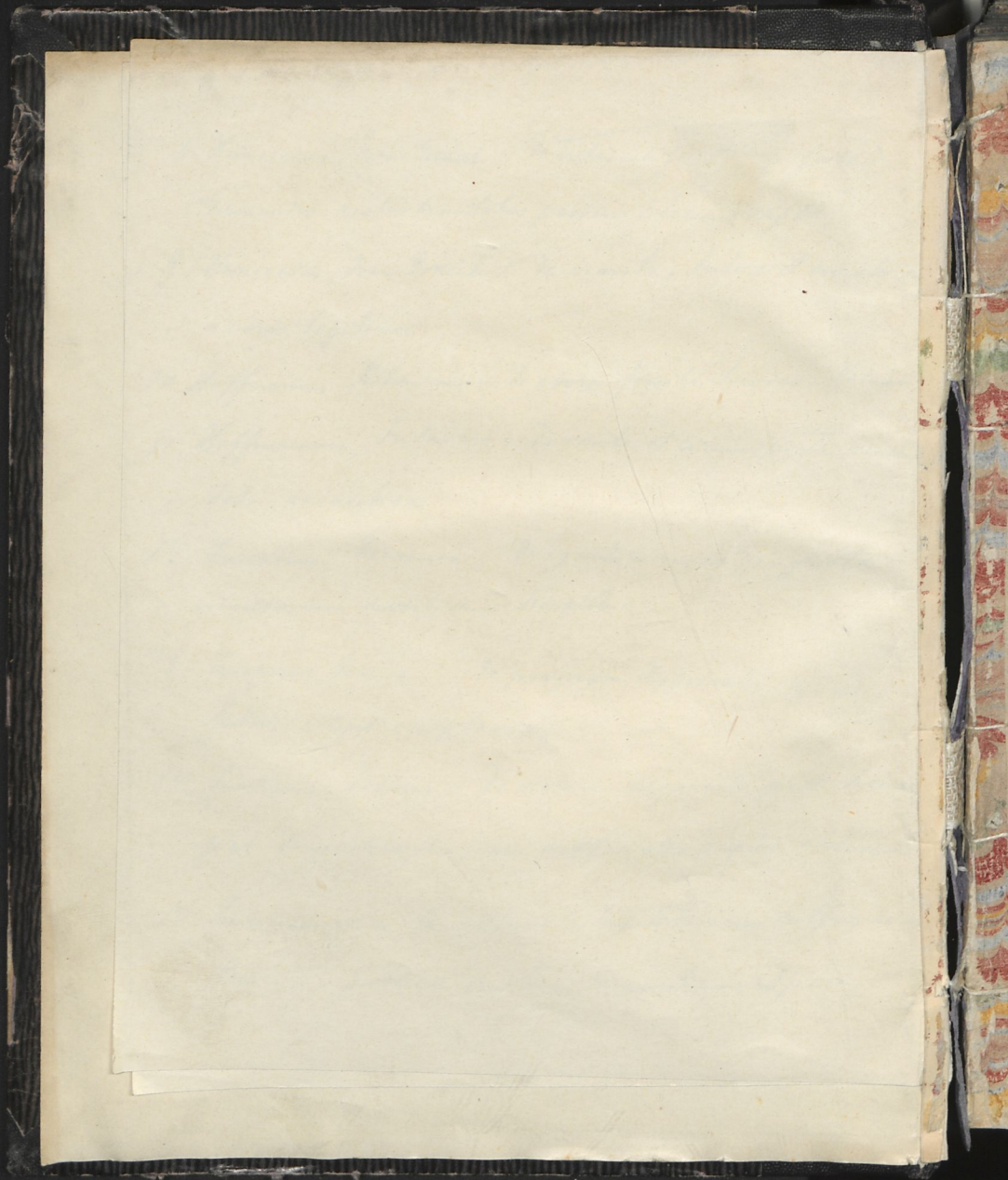

1734.

- 1^a =² Boehmerus, Justus Henningus : De executione puden-
te appellatione rube facienda. 2 Impf. 1734: 1740.
2. Boehmerus, Justus Henningus : De conferendis bonis se-
cundum jus Saxonicum Electorale.
3. Boehmerus, Justus Henningus : De obligatione ad revelan-
dum occulta.
- 4^a =² Boehmerus, Justus Henningus : De successione hereditaria
conjugum ex pactis nuptialibus. 2 Impf. 1734: 1741.
- 5^a =² Carraih, Francus Tobias : De imaginaria aequitate
probationis pro evitando perjurio. 2 Impf. 1734
5. 1749.
6. Gassenius, Simon Petrus : De usum et abusu supplicationum
et rescriptorum lite pendente.
7. Heinemann, Jura. Gottlieb : De praescriptione annali juris
Labsacensis, q. jure communi diversa.

8. Hinzeccius, Joan. Gualter : De Testamenti fæctione jure
Germanico ætatis limitibus perim circumscripta
9. Hinzeccius, Joan. Gualter : De marito, tutore et curatore
uxoris legitimo.
10. Hoffmannus, Fredericus : De ebore fossili Suevico - Helensi.
11. Hoffmannus, Fredericus : De causa et circumspecta veneni
seti accusatione.
12. Funckerus, Joannes : De ignobilibus, ingrato
multorum notitiam hospite.
13. Funckerus, Joannes : De prognosi Hippocretis, quæ
febris solvat a proplexiam.
14. Funckerus, Joannes : De motuum augmento post hæmorrh.
jæta tum naturales quam artificiales sæpius observando
15. Schierschmiedius, Jo. Justinus : Imputationem culpæ civi
Rom. . . . publicæ eruditionis disquisitioni subijcit.

15
DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA
DE
ANIMALIBVS HVMANORVM
CORPORVM INFESTIS
HOSPITIBVS

1734, 105
Von denen Bauch- Würmern.

QVAM

AVSPICE SVMMO NVMINE

EX CONSENSV ATQVE AVCTORITATE GRATIOSÆ
FACVLTATIS MEDICÆ

IN ALMA FRIDERICIANA

PRÆSIDE

DN. FRIDERICO HOFFMANNO

ACADEMIÆ ORDINISQVE MEDICORVM SENIORE
ET h. t. DECANO

PRO GRADV DOCTORIS

SVMMISQVE IN MEDICINA HONORIBVS AC PRIVILEGIIS
MORE MAIORVM RITE CAPESSENDIS

H. L. Q. C.

D. Maji MDCCXXXIV.

PLACIDÆ ERVDITORVM VENTILATIONI EXHIBET

AVCTOR RESPONDENS

SAMVEL DE DRAVTH

CORONA - TRANSILVANVS SAXO.

HALÆ MAGDEBVRGICÆ

Typis Ioh. CHRIST. HILLIGERI, Acad. Typogr.

IV. 8. 1. 6

DEI TITIO INVENIENS MEDICA

ANIMALIBVS HUMANORVM
CORPORVM IN PESTIS
LIEBETIBVS

IN PESTIS RATIONE RESERVATI

1773

WILHELMUS GUNDO WILHELMUS

EX CONSENSU ACADEMIAE AUSTRIACAE GRATIOSAE
FACULTATIS MEDICAE

IN ANNA FRIDERICA CIVITATE

1773

DR. FRIDERICO HOFFMANNO

ACADEMIAE AUSTRIACAE AUSTRIAE SENIORIS
FACULTATIS MEDICAE

PRO GRADU DOCTORIS

SPONTANEO IN MEDICINA AUSTRIACAE AC PRIVILEGIIS
MORBI AUSTRIACAE PESTIS

H. L. P.

DR. FRIDERICO HOFFMANNO

ACADEMIAE AUSTRIACAE AUSTRIAE SENIORIS
FACULTATIS MEDICAE

AVCTOR TH. W. W. W.

SAMUEL DE DRAYTH

ACADEMIAE AUSTRIACAE AUSTRIAE SENIORIS
FACULTATIS MEDICAE

WILHELMUS GUNDO WILHELMUS

Typis in Universitate Austriaca

CONSUMMATÆ ERVDITIONIS VIRIS
ILLVSTRI BVSVS MAGNIFICIS EXCELLENTISSIMIS

DN. FRIDERICO HOFFMANNO
COMITI PALATINO CÆSAREO, FRIDERICI I. REGIS PRVSS-
SIÆ CONSILIARIO ET ARCHIATRO, ACADEMIÆ FRIDERICIANÆ
ET ORDINIS MEDICORVM SENIORI, SOCIETATIS SCIENTIARVM
IMPERATORIÆ CAROLINÆ, NEC NON PETROPOLITANÆ, REGIÆ
BRITANNICÆ ET PRVSSICÆ, SODALI, h. t. FACVLTV. MED.
DECANO, PRÆCEPTORI AC PROMOTORI SVO
GRAVISSIMO,

DN. MARTINO SCHMEIZEL
POTENTISSIMI REGIS PRVSSIÆ CONSILIARIO AVLICO,
IN ALMA REGIA FRIDERICIANA IVRIS ET HISTORIARVM
PROFESSORI PVBLICO ORDINARIO,

DN. JO. HENRICO SCHVLZE
MED. DOCT. EIVSDEMQUE VT ET PHILOSOPHIÆ, ELO-
QVENTIÆ ET ANTIQVITATVM PROFESSORI PVBLICO ORDINA-
RIO, ACADEMIÆ CÆSAREÆ NATVRÆ CVRIOSOR. ET RE-
GLÆ PORVSSICÆ SODALI, PRÆCEPTORI PISSIME

COLENDO,

PATRONIS

SVBMISSÆ OBSERVANDIS

PARI-

PARITER
SUMME VENERANDO CLARISSIMO QVE
DOMINO

DN. DANIELI HENRICO BIR-
THALMER

ECCLESIE NEAPOLITANÆ IN TRANSILVANIA PASTORI
MERITISSIMO, ANTISTITI VIGILANTISSIMO, PATRVO
OBSERVANDISSIMO,

DN. IOANNI ALBRICH

MEDICINÆ DOCTORI EXPERIENTISSIMO, PHYSICO CIVI-
TATIS CORONENSIS IN TRANSILVANIA ORDINARIO CELE-
BERRIMO, EIVSDEMQUE AMPLISSIMI SENATVS ASSESSORI
SPECTATISSIMO, PRÆCEPTORI QVONDAM AD CI-
NERES COLENDO,

DN. MARCO TARTLERO

ECCLESIE LVTHERANO - EVANGELICÆ, QVÆ CORO-
NÆ TRANSILVANORVM EST, DIACONO CATHEDRALI BENE
MERITO, PRÆCEPTORI QVONDAM OPTIMO,
DENIQUE

MATRI SOCIISQVE SANGVINIS
EXIGVAS STVDIORVM ACADEMICORVM PRIMITIAS
D. D. D.

AVCTOR

ILLVSTRES
EXCELENTISSIMI AC SVMME REVERENDI
DOMINI.

Incubationum mearum Academicarum
primitias, quas adolescentiæ calor ad-
huc excudit, presentes nimirum ingenii
mei aut partus aut abortus, ad lucernam
exploraturus, typis subjeci, eosque qua-
lescunque tamquam memoris animi do-
cumentum *ILLVSTRIBVS, EXCELLENTISSIMIS ac*
SVMME REVERENDIS VESTRIS NOMINIBVS in-
scripsi. Reperi enim cos plerosque tales, quorum ego
nouerca fieri, quam parens audire mallet. Nec longe
jam aberat, quin deformes istos liberos in cunis præfoca-
rem, cum amicorum apud me preces valuerunt, quod
dicerent, fauere me gravius in tales non posse, quam si par-
cerem, peius enim interituros, si lectorum iudiciis permit-
teren-

terentur. Peperci. Sed ii, quum satis aduerterent, neque domi se contra autoris rædia munitos; nec foris in turba fore securos, TVTORES sibi quærendos censuere, quorum beneuolo sinu excepti protegerentur. Et tales ex animi sententia me in VOBIS reperisse certe gratulor, quod me cum VESTRA suauitas mihi promittere iubet, tum illud queque iudicium, quod & antehac mea quædam (æque ac modo tenuia) conamina non profus conseritis aspernanda. Probe enim memini, quanto mihi & in scholis patriæ & in Academiis fida & indefessa VESTRA in me erudiendo opera fuerit incitamento, oblectamento, ita, vt me in patria Angelicorum quasi DOCTORVM; in Academia vero HIPPOCRATIS GERMANIÆ atque MACHAONIS discipulum indignissimum fuisse, affirmare audeam. Quoties enim ad scholas vestras veni, aut sanior redii aut sanabilior, selectum jam mecum trahens ψυχῆς ἰατρῆον, medicam animæ officinam mihi Patriæque, quod DEVS feliciter euenire jubeat, proficuum. Suscipite ergo hoc, etsi leuius & personis VESTRIS non satis dignum munusculum, serena, pro more VESTRO, fronte, meque eo, quo ante dignati estis, fauore amplectimini. DEVS T. O. M. VOS cum splendidissimis Familiis VESTRIS omni benedictionis genere exornet & plurimos adhuc annos rebus humanis interesse sinat. Me interea perpetuam beneficiorum VESTORVM memoriam ad busta aliturum pie promitto. Dabam Halæ Magdeb. e Museo d. 17. Aprilis. A. clb l̄ cc xxxiv,

DISSER-

Q. D. B. V.

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA

DE

ANIMALIBVS HVMANORVM CORPORVM
INFESTIS HOSPITIBVS.

PROOEMIUM.

Philosophandum esse paucis crebro audias ex ore vi-
rorum sapientum, inque scriptis eorum saepe
legas. Equidem operæ existimo pretium di-
spicere, quantum sit tribuendum huic præcepto.
Dum paucis philosophari iubetur, vel paucis
permittitur hominibus philosophiam attingere & tractare;
vel id, quod nimium est in hoc genere, præscinditur,
vtque sobrietatem commendatam habeamus, nec ita
nos speculationibus abdamus, vt nihil possimus ex his,
neque ad communem adferre fructum, neque in adspe-
ctum lucemque proferre, admonemur. Priori sensu ac-
cipiendum est, quod circumfertur HELMONTII di-
cterium, nemini philosophandum esse pauperi: quod quidem
si nobilis ille per ignem philosophus aliter intellexit,
quam

quam de sua, ex qua censeretur cupiuit, per ignem philosophia illaque sublimiori, quæ aureum vellus tota sua vita quaerit, videat sane ne iustissimo philosophorum iudicio ipsemet a consortio philosophiæ proscibatur, quæ amatores multos habuit, de quibus constat quod abjecerint res familiares suas & renunciauerint vniuersis voluptatibus, vt solam nudamque veritatem ac virtutem nudi expeditique sequerentur. Quid enim magnis opibus opus habet, qui secundum naturam, quæ paucis contenta est, viuere didicit, aliosque docet? Aut an officia hominis & ciuis ille melius peruidebit, libentiusque exercebit, qui magis impeditus est rei familiaris conseruandæ & amplificandæ studio, quam qui irritamentis malorum quam minime tentatur. Quod quidem ita contendo, vt facile largiar aliquas philosophiæ naturalis partes ita esse comparatas, vt non multum progredi in illis possit, cui nullæ suppetunt ad impensas experimentorum sustinendas opes proportionatæ. Magnam certe laudem promeruerunt pauci illi, quos numerare licet BOYLAEI, REDI, qui censum amplissimorum redditus philosophiæ experimentali consecrauerunt,

*Quique sui memores alios fecere merendo,
Omnibus his niuea cinguntur tempora vitta.*

Forte tamen iustius sensum illius effati, quod paucis philosophari permittit, hunc dicemus, vt paucis i. e. *ἄλιγαν*, illa tradamus, quæ pertinent ad speculationem cuiuscunque negotii, amplissime autem & potissimo studio ea conlectemur, quæ aliquem ad vitam communem vsum fructumque solidum adferunt. Hancque legem potissimum esse scriptam medicæ artis studio addictis existimo,

mo, quibus parens ejus HIPPOCRATES in ipso limine inculcat suum: ARS LONGA VITA BREVIS. Practica est disciplina, quæ tota discitur, vt comparetur habitus cum recta ratione effectiuus. Nequicquam hanc olim disciplinam vir & arte & facundia insignis ab sapientiæ studio separauit, suasque res sibi separatim habere voluit: quum ipsemet, rationalem illam esse cupiens, cum philosophia perpetuum nexum stabiliuerit. Neque sane poterant ipsum insequi viri omnino abstinere a rationibus e rerum natura quærendis, nisi vellent ignobili vulgo adscribi, atque sellulariis hominibus æquiparari. Hinc factum est, vt medicina identidem novis affectuum pathologiis, agendorumque rationibus, ex naturalium rerum scientia mutuatis, exornaretur, quorum vel longior duratio fuit, vel breuior, pro eo ac quisque majori auctoritate persuadere aliis potuerat, aut facundiores & addictiores nactus sectatores fuerat. Nullo autem tempore defuerunt, qui dialecticis artibus fisci labefactarent vetera, nouaque proponerent actuerentur: non quod conuicti de veritate essent, sed quod accessio alterius haberi nimis humile censerent. Hæc ratio artem medicam, a bis mille annis toties interpollem, quotidie mutat: neque dubitandum est fore vt seri nepotes nostri, si qui post multa sæcula futuri sunt, nouas metamorphoses, de quibus nobis nec per somnium aliquid repræsentare nunc possumus, cogitando sibi subijcere possint. Scilicet sunt aliqua, eaque non pauca, in rerum potissimum naturalium censu, ad quorum cognitionem nulla patet via, quantum scilicet ad agendi fiendique modos pertinet. In his præclare nobiscum agit, si τὸ ὄν, seu *quid* & *quod* fiant, absque errore assequimur: τὸ δὲν, *cur sic* & non aliter fiant, forte omnes

B

vsque

vsque ad finem omnium rerum ignorabimus. Atque hic existimo sapientis esse *paucis philosophari*, nihilque cum contentione & peruicaci studio tueri, conjecturas aliorum modeste perpendere, suas, ne indoctior videatur si lyra in symposio oblata canere nesciat, absque arrogancia & ambitione proponere, nec demonstrationes promittere, vbi intra conjecturam subsistere rei ipsius indoles imperat. Hæc sunt, quæ mihi non potuerunt non in animum venire, quum ab aliquot mensibus bonas horas collocarem relegendis & comparandis istis, quæ de animalibus humanorum corporum incolis a doctissimis viris consignata & litterarum monumentis tradita sunt. Excitauit me, quod profiteor, Excell. D. D. ELIÆ CAMERARII pulcherrima Dissertatio, quæ *Helminthologia intricata* inscribitur, qua celeberrimorum virorum, qui hoc argumentum ex instituto nouissime tractauerunt, diuersissimas in plerisque omnibus sententias uni obtutui subjicit. Accendit hic dissensus cupiditatem meis oculis singula perlustrandi, simulque, quantum librorum præsens copia permisit, ad alios auctores, quorum plerosque celeberrimi viri, ANDRYVS & CLERICVS indicauerunt, exspatiandi. Ne vero inutilis esset mihi tot librorum euolutio, enotaui, quæ futuris vsibus iudicabam idonea; sicque factum est vt amplam colligerem materiam: vnde, quum per otium in ordinem ea redigerem, enata est præsens dissertatio, quam tanquam industria rebus medicis impensæ specimen exhibeo. Spero autem fore vt nemo mihi vitio verusur sit, si in re multum intricata & doctissimorum virorum dissensu turbata, arbiter sedere ego iuuenis nec volui nec potui. Potissimum cupiebam ea, quæ facti,

vt loquimur, res sunt, constituere: quoniam vero & hic dissensus regnat; facile præuidi, aliter me defungi melius incepto labore haud posse, quam si separatis eis, quæ minus dubia sunt, ab illis, quæ plurimum dubitationis habent, historicum potius hic agerem, quam dogmaticum. Spero autem illud me effecisse hac commentatione, vt lector, siquis nostra percurrere velit, plerorumque, qui celebritatem consequuti sunt, virorum sententias pauci temporis impensa recognoscat, ipsosque fontes adire indicatos facile possit, si plura de his forte requirat. Neque tamen nostram operam in opprobrium artis salutaris verti velim, tanquam æque omnia, vt hæc *lumbricorum doctrina*, incerta sint ac dubia. Cogitent, quibus ita videbitur, quam exiguo intervallo, nostra tempora distent ab illis, quibus cæco auctoritatum ductu mortales trahebantur, & ad omnem certitudinem sufficiebat, si pro te HIPPOCRATEM, ARISTOTELEM, GALENUM, quos honoris causa nomino, adducere posses. Hæc cogitatio si nondum satis ad excusandos medicos facere videtur; etiam illud perpendatur, quod grandæui inter artis opera aliqui facti sunt, quibus certi vermes numquam omni sua vita obtigerunt visendi; ex illis vero, quibus obuenerunt, quot sunt, qui se integros lumbricos latos, quamprimum exclusi fuerunt, oculis vsurpasse profiteri, idque intelligentibus probare audent. Mirum, quod anatomix, quæ vocatur, practicæ scriptoribus, totque obseruationum auctoribus, quod quidem meminerim ego, nunquam visenda in hominis intestinis hærens tænia, seu latus lumbricus fuit oblatus, vt in ipso nido considerari, integer eximi, accurateque delineari posset. Aliquid igitur,

tur, nec id forte minimum, nostri, & post nostrum venturi æui diligentia hic relictum est: cujus candido iudicio omnem nostræ commentationis fructum permittimus.

CAPVT I.

TRADENS EA, QUÆ AD NOMINA
PERTINENT.

§. I.

*Quid sit ver-
mis, ex An-
dryi doctri-
na.*

A Cturo de animalibus, a quibus humana corpora frequentius infestantur, ante omnia mihi inquirendum esse putavi, quid sit vermis: quo eruta, si fieri id possit, vera vi & notione ejus vocabuli, inoffenso pede progredi ad alia liceret. Paucis memet expediturus, consului celeberrimum D. NICOLAVM ANDRY, saluberrimæ Facultatis medicæ Parisiensis doctorem, qui de vermibus corpus humanum infestantibus ineunte hoc sæculo commentatus est. *) Is vero sermonem ab insectis exorsus, ea diuidit in *majora*, vt sunt colubra, aspis, vipera, scorpio, rana, cetera, quæ generali nomine insectorum comprehendi docet: *minora* autem insecta vermium appellationem sibi deposcere, qualia nominibus recenset suis, muscam, erucam, papilionem, formicam, pulicem, limacem, lumbricum terrestrem, & animalcula peregrina corporibus hominum, ceterorumque animalium, ipsis fructibus, plantis, lignis, pannis, liquoribus aliisque mixtis innascentia. Et quamquam sunt ex his aliqua, quæ ad conspiciam, immo stupendam magnitudinem excrescere solent,

lent, vt intestinorum lumbrici lati, qui quaecumque serpentem longitudine saepe excedunt, differre tamen eos ab his texturæ suæ tenuitate & teneritudine. *Vermis* autem nomen deductum ab eo, quod *vere micent*, ipsumque nomen Gallicum *ver*, quo vermem denotant, esse ab isto Latino *ver*, quod vernum anni tempus designat. Scilicet minorum insectorum pleraque auctumno expirant, positis prius infinitis ouulis, quæ blando verni temporis calore exclusa tunc copiosissime producunt prolem parentibus similem.

*) titulus est libro: *de la generation des vers dans le corps de l'homme. 1701.*

§. II.

Quantum quidem aliis satisfactura sit hæc doctrina, ad intelligendum quid vermis sit, cuiusvis iudicio permitto: modo integrum mihi sit profiteri, quod longe incertior, quam fueram, ab libro Andryano discesserim. Quo enim jure rana insectis permixta sit, neutiquam video; longeque minus id intelligo, si magnitudo modum ponit, cur scorpius inter insecta majora, limax inter minora, seu vermes, describantur, quum vnus limacis magnitudo multos vtique scorprios superet. Etymologiam non subijciam serio examini, quod talia, tamquam ingeniorum saepe lusus, raro sustinent.

Modesta episcris.

§. III.

Forte expeditiorem disputationem reddemus, si, quod viro excellentissimo D. D. DAN. CLERICO placet, rem totam innertamus & vocem *vermis* generatorem esse dicamus, ita vt hoc nomen omnibus insectorum vermiformium speciebus conueniat. Et sane acquiesce-

Clerici sententia, que illustratur.

Aristotelis
de-finitio.

quid inse-
ctum vermi-
forme

quiescere liceret, nisi obcurum maneret, quid sit *insectum vermiforme*; adeoque opus esset vermiformem ideam porro requirere, ut quid sit vermiforme pateat. Adii itaque philologos & philosophos primumque MATHIAM MARTINIVM, cujus *lexicon philologicum*, sub titulo *vermis*, hæc habet: *animalculum repens vi oris*. Hoc ex barbarissimis temporibus translatum transeat. Citat mox ARISTOTELIS *hist. animal. l. cap. V. hæc verba: Vermis id est, ex quo toto animal totum, per subjecti factus formationem incrementumque, gignitur*. Fere desperabam de his verbis, nisi ab interprete ad fontem venire licuisset. Intellexi ex vitiosa lectione versionem bonam fieri non potuisse, quam, textu pridem per alios emendato, meliorem hanc, &, ut puto, perspicuam dat in sua editione I. C. SCALIGER: *Vermis est fetus, ex quo, postquam fuerit dearticulatus, & auclus, aliud animal fit.* τὸ ἀπὸ γίνεται ζῷον, διασπείμενον καὶ ἀσπείμενον τοῦ κινήματος. Sensum huic capio, vermiformem nomen proprie competere animalculo, quod rudem formam, sub qua viuere, moueri, cibum capere, augeri, primum conspicitur, iusto tempore mutat & in aliam transformatur, ut eruca nuper exclusa in chrysalidem, chrysalis in papilionem abit, ut vermis in auellana, postquam exemptus est, in chrysalidem, inde in muscam transit. Atque sic patet quid *insectum vermiforme* debeamus intelligere, scilicet animalculum insectum, ἐντροχον, hoc est incisuras & annulos suos habens, quod sub prima hac sua forma, ex assumpto alimento, colligit & digerit materiam nutrimentosam, unde deinceps dearticulari possit in nouam formam & vltimam suæ speciei competentem.

§. IV.

§. IV.

Accurate igitur respondere videtur, apud illos utique, quibus cum cura scribere animus & facultas fuit, Græcorum σκώληξ & Latinorum *vermis*: quod pluribus ostendere non grauabor. Primum pro me citabo PLINEUM, historię naturalis luculentum auctorem, qui passim Græcos auctores, quos nec reticet, fatis fideliter, si non vbiq̄ue feliciter, interpretatur. Is vero *libr. XVII. cap. XXIV.* quo de morbis arborum agit, THEOPHRASTVM ERESIVM manifeste sequitur, quod DALECHAMPIVS indicat. Vbi vero notatum a Græco auctore suo primum morbum, σκώληκωσιν attingit, reddit eum *vermiculationem*, inque toto illo sermone tam hoc vocabulo, quam istis sequentibus, *vermiculus* & *vermiculari* frequenter vtitur, quibus Græca σκωλήμιον, σκωλήμιον, σκωλήμιόσιν, σκωλήμιόσιν, σκωλήμιόσιν exprimit. Alterum adducam SENECAM *natural. quæst. II. cap. 31.* ita scribentem: *b) ex Senec. in venenatis corporibus vermis non nascitur: fulmine icta intra paucos dies verminant.* Luculentus est hic locus. Loquitur de corporibus animalium fulmine enecatis. Hæc dicit intra paucos dies verminare, id est, vt antecedentia docent, vermibus scaterere. Vt in illis nati sint hi vermes, nondum nunc quærimus: tales autem esse, qui metamorphosin subeunt, & in muscas abeunt, toto die intuemur. Germani recte, ni fallor, hanc notionem, quæ Græcorum σκώληξ & Latinorum *vermi* respondet, exprimunt vocabulo *maden*.

§. V.

Sed quorsum hæc de verme disputatio? Paucis dicam, & ad rem propius accedam. Vsque adeo invaluit hodie *vermis* nomen, vt etiam ex vulgari sermone *vermis* nomen, an conueniat venentis animalibus?

quod σκώληξ & vermis equipolent, probatur
a) ex Plinio

b) ex Senec.

ne in medicorum sæpe scholas & libros transeat, vbi de ingratis viui corporis hospitibus loquimur. Mirari itaque subiit, quum CELSVM, SCRIBONIVM LARGVM, PLINIVM, optimos Latini sermonis auctores, ipsumque CAELIVM AVRELIANVM & OCTAVIVM HORATIANVM vermium nomine abstinere intelligerem; inque Græcis notarem, quod σκαλήμων nomine ad designanda animalcula ventris haud abutantur. NICOLAVS quidem PEROTTVS *cornucop. p. 387 citat tamquam CORN. CELSI dictum: nihil perniciosius pueris, dum verminant, quod exponit, dum vermeis habent: sed mihi non licuit illud apud CELSVM inuenire, vnde nec dijudicare possum, quo sensu dictum sit, quum vermina & verminare alio etiam sensu dicantur: de quo videtis LINDENII selecta Medica VIII. §. 43. 44. Merito igitur transimus ad illa nomina & loquendi modos, quibus schola medica iustius in hoc argumento vitur: quibus tamen dubii juris quædam intermiscerentur, non sine necessaria admonitione.*

§. VI.

*Eo abstinent
Latini medici.*

Græci, a quibus ars ad Romanos & Arabas, nosque tandem deriuata est, animalia in corporibus hominum hospitantia descripturi, vocant ἔρμυδας. Latini auctores medici eadem constanter *lumbricos* vocant, aut circumscribendo denotant *ventris animalia, intestinorum animalia, in intestinis animalia nata; sæpe simpliciter animalia, vbi scilicet ex contextu sermonis clarum satis est quæ intelligi debeant; aliquando bestiolas inuascens corpori.* OCTAVIVS HORATIANVS, qui idem sub THEODORI PRISCIANI nomine prostat, vnico loco, qui *lib. II. cap. 17. legitur, minutos & tenues vermiculos* vocat

cat eos, qui ascaridum nomine notiōres sunt; sed eodem capite *minutos & tenues, ut vermiculos*, dixerat, & generali lumbricorum nomine eodē comprehendērat: quare ex priori loco dijudicatus posterior efficit, ut nec hic auctor deseruisse vetustiorum vestigia intelligatur.

§. VII.

Quemadmodum Græci nomen σκώληξ non transferunt ad ἔλμινθας, lumbricos denotandos, sic ne hoc ἔλμινθας videmus adhibitum aliis extra intestina in nobis natis animalculis indicandis, sed illa σκώληκων nomine veniunt: annotante GORRAEO in *definit. medic. voce ἔλμινθας*. Sed JVL. POLLVX *lib. IV. segm. 197.* abscessus tunicatos describens, inter contenta ipsorum etiam recenset ἔλμινθια: quod vocabulum est diminutivum ab ἔλμινθας. Quum vero is POLLVX medicus non fuerit, sed Grammaticus, videndum an satis accurate vsus sit illo nomine. Videtur tamen sequutus aliquem medicum aut chirurgum veterem, & forte PHILOXENVM, quem GORRÆVS in ἀθερώματι citat, quod reperta a se animalia intra humorem tunicatorum abscessuum prodiderit, culicibus aut exiguis mulcis similia. Sed Græca Philoxeni verba desidero, & tantisper in medio relinquo de ἔλμινθιας Pollucis iudicium.

§. VIII.

Progredimur ad considerandas species τῶν ἔλμινθων, animalium, quæ intestinis innasci solent, ut de nominibus, quæ apud Græcos & Latinos nacta sunt, porro exponamus. Faciamus initium ab HIPPOCRATE, qui libro de morbis IV. §. XXVII, duarum meminit specierum scilicet τῶν πλατειῶν, *latorum*, & στρογγύλων, *rotundorum*. Rotundum dici, quod teres alias vocamus, manifeste

De appellatione terræ & latorum.
a) apud Græcos.

nifestum puto, *latum* autem, quod non rotundam, sed compressam in planum figuram habet: quem sensum inferius adducenda nomina confirmabunt. Eodem loco HIPPOCRATES, aut quisquis auctor est libri, nomen *rotundum* in alium sensum determinat. Dicit enim quod lumbricus latus, si pharmaco potenter vrgeatur, totus rotundus factus ad pilæ formam, prodeat. Hoc autem de accidentali mutatione dictum ad ordinarium statum trahi non debet. Accidentalem quoque qualitatem denotat illud epitheton ἑλμινθὸς ὑποσπυρῆς, qualem egressum a sene furiosum quid habente memorat *Popular. IV, Sect. XXIX*. Tertium genus, quod ἀσκαρίδες vocatur, inuenimus *aphor. III. 26*, dictum ab agili motitatione, qua se versant: quod intelligimus ex eo, quod HIPPOCRATES de *nat. puer. fœtibus* jam in lucem egressuris tribuit τὸ ἀσκαρίδων, sese agitare; quo fit vt membranæ perumpantur, partusque succedat. HIPPOCRATI in hoc numero consentit ARISTOTELES *histor. animal. lib. V. cap. 19*, qui tamen tanquam quartum genus, adjicit, latorum scilicet partus, οἷον ἀμύρον σπέρμα, *instar cucumeris seminis*, qui *cucurbitini* in scholis vocantur. Et hos memoravit HIPPOCRATES de *morb. IV*. sed fœtum esse latorum negavit: de quo inferius disputabitur.

§. VIII.

*) Apud Latinos.

Latini veteres auctores, vt CORN. CELS. *lib. IV. 17*. lumbricos *latos* commemorat & *teretes*, videturque sub ultimo nomine complecti simul teretes majores, qui nomen illud proprie gerunt, & minores, quibus ascaridum nomen tribuitur. Ascaridas apud Dioscoridem HERMOLAVS BARBARVS *tipulam* vertit, RVELLIVS autem *tineam*: quod vtrumque a doctis viris improba-

probatum est. Sed *tinea* nomen etiam apud SCRIBONIVM LARGVM legitur *cap. xxxvi.* & apud PLINIVM & SERENVM SAMMONICVM: quare considerandum est, an sit lumbrici in genere synonymum, an speciem certam denotet. Valde intricatam hanc quæstionem inuenimus, sed forte extricabilem, aut forte jam extricatam a doctis viris, RHODIO ad SCRIBONIVM LARG. & CLERICO *de lumbr. lato, cap. i.* Summa huc redit. Lumbricum latum dicedant Græci a similitudine *Tanvix*, quasi fasciam. *Tanvia*, angustam telam textilem significat, qualibus utebantur femine ad vestes cingendas, capillos religandos, pluresque vsus. Illud nomen etiam in Latinum sermonem migravit, tam ad fascias denotandas, quam ad lumbricum latum designandum. Fuit autem tractu temporis in ore hominum, qui nominis rationem aut ignorarunt aut non attenderunt, corruptum, ut *tineam* dicerent pro *tania*: tandemque ex loquendi vsu etiam in libros migravit hæc nominum confusio; unde euenit ut aliquando *tinea* legatur, ubi manifestum est auctorem scripsisse *taniem*. Sic SEREN. SAMMONICVS illo capite, cui titulus est: *lumbricis & tineis purgandis*, sine dubio scripsit:

Quid non aduersum miseris mortalibus addit

Natura, interno cum viscere tania serpens

Et lumbricus edax viuant inimica creanti?

pro quo tamen editum est *tinea*: quod metri seueræ leges hic non admittebant. Deinde eo res venit, ut apud aliquos *tinea* pro *lumbrico* quouis videatur poni: ut certe sunt apud PLINIVM & COLVMELLAM, aliosque non medicos, talia loca, ex quibus hoc fatis perspicue elucet.

§. X.

Quid ex Scali-
geri mente
sic lumbricus
teretis.

Antequam longius prouehamur, commemorandus etiam nobis est magnus ille I. C. SCALIGER, qui ad lo-
cum ARISTOTELIS supra citatum. (quem in sua editio-
ne exhibet cap. XVIII. Sect. 2 13.) reprehendit THEODOR.
GAZAM, quod $\epsilon\lambda\mu\theta\iota\sigma\alpha\varsigma \tau\epsilon\tau\epsilon\gamma\gamma\acute{\upsilon}\lambda\alpha\varsigma$ uerterit *lumbricos tere-*
tes. Addit rationem censuræ: nam alii sunt *plani, lati, non mul-*
tum a prole sua differentes: alii *globosi, quos hic appellat Ari-*
stotes $\tau\epsilon\tau\epsilon\gamma\gamma\acute{\upsilon}\lambda\alpha\iota$, alii $\alpha\sigma\kappa\alpha\alpha\iota\delta\epsilon\varsigma$, qui longi, sunt figura terrestrium:
sed differenti etiam, quod aliqui læues, sunt candidi: aliqui
fului, pilosi. Quæ uerba, si mentem rite assequor, id sibi
volunt: Latos seu planos prolem emittere globosam,
hancque globosam prolem nomine $\tau\epsilon\tau\epsilon\gamma\gamma\acute{\upsilon}\lambda\alpha\omega\upsilon$ esse cen-
sendam: ascarides dari majores, lumbricis terrestribus
fimiles, sed accidentalibus quibusdem inter se differen-
tes: dari uero etiam minores, quibus illud nomen scho-
la medicorum reliqua tribuit. Quam diuersus hic sit
Scaliger a ceteris, facile apparet. Mihi hic aquam hæ-
rere sentio, quum requirenti & doctioribus petenti cla-
ra exempla, quod $\tau\epsilon\tau\epsilon\gamma\gamma\acute{\upsilon}\lambda\alpha\omega\upsilon$ denotet aliquid *teretis* i. e. *cy-*
lindræum, nondum oblata sint. Ostensa quidem sunt
apud IVL. POLLUCEM: *lib. V. segm. 69. 70. $\iota\sigma\chi\iota\alpha \tau\epsilon\tau\epsilon\gamma\gamma\acute{\upsilon}\lambda\alpha\omega\upsilon$*
λα, & $\tau\epsilon\tau\epsilon\gamma\gamma\acute{\upsilon}\lambda\alpha\omega\varsigma \tau\epsilon\delta\acute{\alpha}\chi\eta\lambda\alpha\omega\varsigma$ in descriptione leporis: sed, fate-
or, ideam cylindri aut teretis non inuenio in coxa &
collo hujus animalis. Idem quoque *lib. I. segm. 82.*
 $\tau\epsilon\tau\epsilon\gamma\gamma\acute{\upsilon}\lambda\alpha\omega\varsigma \pi\lambda\acute{\omicron}\tau\iota\alpha$, naues rotundas memorat & alibi illarum
rectores $\tau\epsilon\tau\epsilon\gamma\gamma\acute{\upsilon}\lambda\alpha\omega\upsilon\alpha\iota$: sed talia nauigia opponi *longis*
nauibus i. e. belli vsibus aptis, & oneribus tantum plu-
rimis ferendis destinatas, ideoque ventricosas fuisse, no-
vi. Et forte ideam nauigii rotundi in mente habuit
Scaliger, non utique rotundi instar sphaeræ, sed ventri-
cofi,

cofi, cum qua seminis cucumeris conuenientia facilius inuenitur, vt proles illa latorum lumbricorum, quam pro *ερογγύλοισ* assumi puto, sit illud ipsum quod Aristoteles *δὸν σικύου σπέρμα* dicebat. Quod si vero omnino Scaliger nec hos cucurbitinos intellexit, nescio quo pacto sensum eliciamus. Maneat itaque & hoc inter cetera intricatae helminthologiae specimina repositum.

§. XI.

Sed redeo, vnde Scaligeri causa tantisper deflectendum fuit, & lumbrici lati alia nomina subiungo. ERO-TIANVS in expositione vocum Hippocratearum affert vocem *κειρία*, quam exponit: *κειρία λεγούσι αἱ πλατείαι ἕλμινθες* proprie sic vocantur lumbrici lati. Esse erratum in voce, scribendumque *κειρία*, jam dudum monuerunt viri eruditi. Est autem *κειρία* idem quod *ταύλα*, *fascia, instita*. Nihil de eo addimus, quoniam nec hodie in exstantibus Hippocratis scriptis illud vocabulum occurrit. Recentioris aui nomen est *solium*, quod lumbrici lati synonymum habetur, & ad ARN. VILLANOVA-NVM refertur. Celeberrimus ANDRY Gallicum nomen esse *le solitaire* scribit, quasi qui sit vnicus in homine. Non licet Villanouanum inspicere: sed etymologia, ab adiectiuo *solus* analogiae parum bene responderet. Forte nec in mentem illa venit Villanouano, aut quisquis primo id nomen introduxit, estque scribae vel typographi error, qui pro *spolio* substituit & inuexit *solium*. Spolium serpentis vocatur, quod alias senectutem ejus dicimus, quam vere ineunte exiit, & cum noua cute permutat. Cur lumbricum latum aliquis hoc nomine denotandum credere, quin placere sibi noua hac appellatione excogitata potuerit, inferius patebit, quando

De reliquis
lumbrici lati
nomini-
bus.

PAULI AEGINETAE doctrinam retulero. Ab aliquibus etiam *cingulum* vocatam esse tæniam reperio: cujus rationem facile licet perspicere.

§. XII.

Essent plura, quæ ad nominis tractationem pertinere videantur: quæ tamen mox, ubi rem ipsam proponemus, commode interferentur. Transimus igitur ad ea, quæ historicam horum animalium notitiam continent.

CAPVT. II.

CONTINENS EA, QUÆ AD HISTORIAM PERTINENT.

§. I.

Quorum animalium historia hic expectanda sit.

PRæmoneo lectorem, parum hic certum exploratumque haberi: quum ad hunc vsque diem nemo fere de hoc argumento scripserit, quin eos, qui ante se in eodem versati fuerunt, reprehenderet. Ac prima quidem dissensio est de numero specierum animalium, quæ corpora humana occupare solent, quibusque Græcum nomen *ελμινς*, Latinumque lumbricus competit. In vestibulo enim disputationis hujus monendum est ranas, bufones, lacertas, erucas, aliaque id genus, quæ in homine fuisse deprehensa sunt animalia, nunc nondum esse in animum admittenda: sed quando quæritur, quot sint lumbricorum genera, ad mentem medicinæ scriptorum respondendum esse, dari duo, tria, aut quatuor quinque vel sex genera, ab HIPPOCRATE, ARISTOTELE, GALENO, AVICENNA, ho-

horumque interpretibus & sequacibus olim quasi ciuitate pathologica donata.

§. II.

Si GALENO credimus in *aphor. Hippocr. comm. 3. aph. 26.* Hippocrati non nisi duo lumbricorum genera fuerunt nota, scilicet *teretes* dicti & *ascarides*. Negat enim aperte, quod mentionem lati seu plani, quam taniam dici antea significauimus, fecerit. Enimuero in nostris codicibus HIPPOCRATES ample de lumbrico lato agit *libro IV. §. 27.* Vnde plane sequitur aut non vidisse illum librum, aut, quod vero propius est, pro non genuino habuisse GALENUM. Hippocrati ætate super ARISTOTELES tres lumbricorum species cognovit & docuit, cui etiam GALENVS & reliqui medici accesserunt, qui a GALENO discedere piaculum credebant. Atque hunc numerum a Græcis ad Arabes peruenisse reor, sed ab his ad nos, interpretum varia culpa, dubius rediit: modo enim latos & cucurbitinos a se disjunxerunt, tamquam distincta essent, modo conjunxerunt: itidemque cucurbitinos mox cum ascaridibus eosdem fecerunt, alias diuersos computauerunt. Inde igitur natæ sunt multæ diffensiones & varia conciliaturorum studia: de quibus legi potest D. D. CLERICVS *hist. lat. lumbr. cap. II.* qui idem refert, quod a viro arabicæ docto intellexerit AVICENNÆ adductum quendam locum, male ab interprete redditum, multis præbuisse dissensibus occasionem.

§. III.

Scilicet indubium erat dari lumbricos rotundos palmam aut spithamam longos, terræ vermibus finillimos; nec dubitabatur de rotundis minoribus, qui ascarides vocan-

Dissensus de numero specierum lumbricorum.

vocantur: lati etiam admittebantur, sed de his diuersa tradebantur. Prodire enim eos saepe seorsim, figuræ compressæ, semini cucurbitæ similes: aliquando, nec raro, in catenæ formam illos sibi mutuo colligari & coherere, vt vnum numero animal forment, multorum pedum longitudinem æquans: non raro cucurbitinis multis seorsim manentibus circumdari panniculum vel saccum eos includentem, quem a se conspectum atque simul a ventre rejectum descripserunt, vel sacculi nomine vel lumbrici lati veterum appellatione imposita. Tandem vero alii contenderunt ab illa serie coherentium multorum cucurbitinorum diuersum esse solum, seu vermem solitarium, verum animal multis articulationibus distinctum & longissimum. Prodeunt igitur ab auctoribus memorati & descripti 1. ascarides, seu teretes parui, 2. teretes, seu rotundi longi, lumbricis terrestribus similes, 3. cucurbitini, seu plani, 4. iidem in longam seriem connexi, cingulum seu tæniam mentientes, 5. rursus iidem sacculo suo inclusi. 6. vera tænia, solum Villanouani, animal vnicum, longum, crebris articulationibus distinctum. Atque de his varia & multiplex est dissensio: longior vtique quam vt referri de eo hic satis possit.

§. III.

*Controuersia
origo.*

Controuersia origo altius repetenda est. Apud Græcos primum, quod nobis deprehendere nunc licet, AETIUS *terrabib. III. serm. I. de lumbrici lati origine sic docuerat: est latus lumbricus, si ita dicere liceat, permutatio pelliculæ intrinsecus intestina ambientis, in corpus quoddam viuum, quod continuos stomachi morsus inferit, & ad cibos incortigibilem appetitum. Eius minime fallax signum erit, si cum*

si cum recrementis quædam cucurbitæ semini similia excernantur. Prorsus his similia sunt, quæ PAVLVS AEGINETA libr. IV. cap. 57. de iisdem reliquit. Quumque eruditi ostenderint primum hunc auctorem medicum ex Græcis in Arabum manus peruenisse, in eorum linguam translatum; inter ipsos deinde multa sunt disputata de lumbricorum latorum natura. Videntur AËTIVS & AEGINETA, inducta illa permutatione pelliculæ interioris intestinorum, occasionem dedisse latine medio ævo balbutientibus, ut *spolium* vocarent illam ita intestinis detractam pelliculam: ut *scditionis* I. §. XI. adduximus: quod nomen deinde mutatum videtur in *solum*. Quum vero signum ejus certissimum legerent excreta cucurbitæ seminibus similia: illa alii interpretati sunt lumbrici lati partus, qui ob defectum alimenti non possent enutrirī, adeoque cito excluderentur: alii ipsius longioris jam facti, quam ut intestina continere amplius possent, abrupta fragmenta interpretati sunt: iterum alii totum lumbricum latum non esse vnum animal, sed connexam seriem multorum cucurbitinorum, contenderunt, de quorum connexionis modo diversa tradiderunt. Alii enim communi quadam membrana contineri dicunt, alii morfu præcedentem a subsequente prehendi: alii vncis quibusdam conjungi docuerunt.

§. V.

Lumbricorum latorum incredibilis est longitudo a scriptoribus medicæ historiæ annotata. Qui mediocria commemorant, pedum quinque, decem, triginta mminerunt; qui longissimum scribunt, ad octingentos pedes eum extendunt, eamque mensuram colligunt ex computatis fragmentis, quæ diuersis temporibus prodierunt.

D

runt.

De lumbrico
lato.

runt. Ea autem omnia, multorum annorum decursu licet successiue excreta, non plurium animalium sed vnus esse fragmenta creduntur, quia antiquitas docuit & asseruit tantum vnicum huius generis lumbricum in vno homine esse posse: pluribus autem alendis non suppetere vel locum vel alimenti necessarii copiam. Illum autem vnum cum homine nasci, eidemque consenescere, nisi medicamentis expellatur integer, HIPPOCRATES, vel quisquis est auctor libri de morbis IV. quem ad hunc referunt, creditur. Figuram multi exhibuerunt; sed paucissimi integram: eorumque, qui vel caput vel caudam exhibuerunt & descripserunt, alii accusati sunt, quod ex phantasia sua illud, reuera non visum sibi, suppleuerint, vel concretum forte mucum, qui adhæserat extremo, diutius contemplati ad nomen & vsum excoGITANDUM, & animo fingendum reuocauerint, deinde pictoris & sculptoris adiuuante felicitate ita expresserint, vt clarius intuentium obtutui sisterent, quod sibi de eo imaginatus quisque auctor fuerat, lectorique suo persuadendum putarat.

§. VI.

*Discrepan-
tes sententia
de capite hu-
jus lumbrici.* Sic NICOL. TVLPIVS, amplissimus vir, *observat.* lib. II. 42. exhibet lumbricum latum, in priori editione 1641. emissa bicipitem, quem eundem subsequente editione vnico capite sistunt crasso, minori quam crassities reliqui corporis est, & tamquam passeris aut alius auculæ, rostrato. Vir non minus insignis JO. MICH. FEHRIVS, in *analectis de absinthio*, iconem ponit, cum capite verrucoso, trium papaveris feminum apte conjunctorum formam exprimentem, quod subjungitur corpori ex latiori sensum in augustiam excurrenti, quum Tul-
pia-

pianus prope caput crassus sit & in cauda tenuetur. Solium D. D. ANDRY, seu lumbricus latus ab ipso depictus, pariter tenuis & angustus est circa caput, quod nigrum exhibet, oculis magis præditum. Ea autem figura, quam MALPIGHIVS dedit, tamquam capitis lumbrici lati iconem, prorsus monstrosa est & larvæ humanam faciem mentienti simillima. Ab his omnibus ac singulis diuersissima est, quam D. D. CLERICVS a se visam delineari curavit & *tab. VIII. figur. 5. & 6.* exhibuit, figura capitis ejusdem lati lumbrici, cui chelæ cancrorum simile rostrum præextenditur. Caudam idem CLERICVS sibi accurate visam exhibet, ex latiore corpore in angustum filum, tandemque in tenuitatem capillarem definentem: qualem ante ipsum neminem vidisse vero simillimum est, quum nemo descriperit.

§. VII.

Quantum in capite delineando a se inuicem recedunt *De corpore* auctores, tantum etiam in reliquo corpore discrepant. *lumbrici, secundum Tysonem.* Aggressi sunt istud examen propiori & partim nostra ætate doctissimi viri, anatomice disciplinæ laude alias florentes, aut a florentibus & microscopiorum apparatu instructis adjuti: quorum potiores attingere oportet. EDVARDVS TYSON, Med. D. & Collegii Medici Londinens. nec non Reg. societ. soc. dedit dissertationem de verme annulato, a juuene quodam Londini excreto, viginti quatuor pedes longo. Obseruat ille articulos vermis in medio ejus corpore esse majores illis, qui prope caput vel caudam accedunt: superioris articuli limbum inferiorem supercandere ac quasi intra se recipere inferioris & proxime subsequenti limbum superiorem: idque probe obseruandum esse, ne caudam pro capite accipiamus, quod SPIGELIO ita accidisse

docet: forte etiam FEHRIO, vt figura ipsius fidem facit. Cuilibet articulo suum os esse proprium. Scilicet circa mediam partem limbi vnus cuiusque annuli orificium apertum, in tuberculo quopiam prominente, nudis oculis conspicuum obseruari, quod setam porcinam facile admittat. Tubercula hæc modo ad annuli dextrum latus, modo ad sinistram, alternatim esse posita: rarius sibi visum esse, quod in duobus annulis seu articulis orificia hæc seu tubercula ab eodem essent latere. Consequitur itaque vt lumbrico tali plura sint ora, quam Briareo manus, aut Argo oculi, poetarum fabulis affinguntur.

§. VIII.

Eiusdem Tysonis de capite lumbrici doctrina.

Caput huius animalis ex homine non vidit, sed in canibus repertorum lumbricorum capita requisit, inuentaque vidit duobus spiculorum hamatorum ordinibus instructa, quorum maiora, e centro orta ad circumferentiam inde ferebantur, alia vero supra centrum originem suam habentia prioribus breuiora erant. Nul- lum vero oris vicem gerens detegere valuit orificium: veroque simile ipsi & aliis, qui considerauerunt, visum fuit crinosa illa spicula idem huic lumbrico officium præstare, quod ricini a pedibus suis habent, vt nimirum illis fortius intestino inhærescens, alimentum reliquis oribus, in medii articuli limbo obuiis, facilius fugat, nec perpetuo ab impulsu affluentium excrementorum fluctuet. Eisdem spiculis profundius adactis efficit intolerabiles dolores: vt & ob fortius impactum caput accidit, vt raro integer tractus expellatur, omniumque rarissime caput excretum appareat. Ore autem in capite non eget, quum quilibet articulus proprium sibi os ha-

habeat, ex quibus magna chyli copia premeudo eici possit, vnde etiam fiat vt quiuvis articulus abruptus vitam per se diu possit producere & alimentum necessarium haurire. Quin prorsus ipsi videtur lumbricus latus aliquod Zoophyton, conueniens cum geniculatis plantis quibusdam, quarum singuli articuli eiusdem generis plantam facile producent.

§. VIII.

Post D. D. TYSONEM scripsit D. D. NICOL. ANDRY, medicus facultatis Parisiensis; cuius doctrinarum aliquas precipuas decerpemus. Statuit duplex taniarum genus: alteram, proprie hoc nomen gerentem, nec caput formatum nec motum nec mamillas habere: alteram, cui *folium* nomen est, moueri & caput habere optime formatum, verrucam quadantenus referens. Solium in pyloro nutriri, & exinde ad omnia porrigi intestina. Soliorum genus aliquod, ab hoc diuersum, SPIGELIVS delineauit, in quo medium corpus longa spina, nodis seu articulis constante, a summo ad inum tendente, diuiditur. Illud autem, quod ipse delineauit, caret illa spina, limbi vero inter singulos articulos mammillæ specie aliqua donantur, in cuius extremo orificium apparet, in quo vas quodpiam, colore ad cæruleum vergente, vsque ad mediam corporis latitudinem porrectum, distinguitur. Putat in capite se vidisse quatuor oculos, quos tamen D. MERY pro naribus habere maluit. Protuberantiæ illæ mammillares in Andryano folio non erant alternatim dispositæ, vt TYSSO de sua tania annotauit; verum ita inæqualiter, vt tres ab vna parte, duæ ab altera, vnica hinc, duæ vel tres illinc exstarent. Videntur autem illarum mammil-

Andryi doctrina de folio suo.

D. 3

larum

larum orificia non ora esse, sed totidem foramina quibus aer ad pulmones & tracheas internas ducatur.

§. X.

*De structura
folii Andry
ani.*

Interna folii scrutaturus D. ANDRY, socios habuit viros rei anatomicæ gnarissimos, & hos inter D. MERY, Nihil, vel admoto microscopio, inuenire potuit structi vel organici: magnam autem congeriem corpusculorum globuliformium, milii granis accedentium, rotundissimorum, quæ plane æquabant aceruum ouorum in cyprinis occurrentium, detegebat: quæ oua in hominis intestina deponi & auferre, sed quod non inueniunt nutritionis necessariam copiam, ab excrementis continuo abripi & extra protrudi, existimat. Ipsum suum folium in pyloro nutrirî tradit, ibique collum cum capite condere, vt delibatissimam chyli partem, ante quam ad lactea perueniat, aut bili commisceatur, absorbeat. Ceterum folium hoc vnum tantum animal solumque fuisse inde concludit; quod iam extra abdomen subsistens satis vegete sese mouerit: quum impossibile sit vt plures vermes, catenatim iuncti, ita se moueant, vt veluti arcuati appareant, & catenæ ab ipsis formatæ posteriores partes capitis collique motum sequantur.

§. XI.

*Wallisnerii
doctrina in
plerisque
contraria.*

Andryanam tractationem excepit celeberrimus Italiae medicus D. D. ANT. VALLISNERIVS, qui 1710. Italica lingua de origine vermium humani corporis scriptum edidit, coque omnium, qui ante se idem argumentum tractauerant, industriam post se longo intervallo reliquit. Occasionem suppeditauit mulier Ebræa. Hæc tunc grauida a commotis lumbricis abortum, quem sapius

ſæpius paſſa fuerat, meruebat. Non ſolum per aluum reddebat; ſed euomebat ſubinde vermes, tam ſolitarios, quam in catenæ modum iunctos, Andryano folio ſimilimos. Totus in eo eſt, vt oſtendat lumbricum latum, quem folii nomine appellant, non eſſe vnicum animal, ſed catenam multorum ſibi arcto, ſolubili tamen, nexu iunctorum. Quilibet annulus ſeu articulus illius catenæ eſt lumbricus, materia membranosa, molli, alba, ſplendente, flexibili & lubrica conſtans. Quiſque eorum, inquit, parte ſua ſuperiore anguſtior eſt, quam parte inferiore. In ſingulorum vero vtroque latere ſuperiore aſſurgunt duæ minimæ prominentiæ, quæ digitis ſubtus preſſæ cornicula quæpiam, ſeu vncinos, microſcopii ope conſpicuos, promunt; hiſque vncinis tenaciter vniuntur parti inferiori antecedentis annuli, ſeu verm̄is, quæ ſcilicet alius verm̄is pars poſtica eſt, cui inſculpti ſunt ſcrobiculi quidam, corniculis vncinise recipiendis apti. Cuiuslibet annuli partes laterales criſpæ vel rugoſæ quadantenus ſunt, atque ex earum medio oritur quædam veluti mammilla, cuius centrum meatu facile viſibili perforatur.

§. XII.

Motum edebant tam majora catenæ talis fruſta, quam ſinguli ejus articuli, ſiue ab Ebræa ſic ſeorſim excreti, ſiue diſtrahendo ſeparati. Tabulæ enim impoſita progrediebantur. Si objiceretur obſtaculum viæ, conuerſa fibrarum ſuarum contractione remeabant, non ſecus ac de amphibia legimus, quod æque expedite antroſum quam retroſum pergat. In humido diutius quam in ſicco durabant. In mortuis & quadantenus ſiccioribus conſpiciantur ramuli ſplendentes candiſſi-

Singulos articulos ſingula animalia docet.

dissimorum vasorum, quæ microscopio visa & obseruata exhibet D. D. CLERICVS tabula II. quæ tota Vallisneriana obseruata ob oculos sistit. Negat tali cucurbitinorum catenæ vel caput, vel caudam, vel ductum quendam communem esse omnibus aut pluribus: consequitur inde vanum esse, quicquid vel de oculis vel naribus ipsorum disputatur. Oua in illis frequentia esse & ipse comperit. Ea autem deponi quidem & inflari; nihil autem progenerari inde falsum putat. Progenerant utique sui similia animalia, quæ catenæ longius producendæ inseruiunt. Solium Andryanum caput per pylorum porrigere, ut chyli florem decerpant, fictitium est, sponteque cadit, ubi nullum caput est. Et quo pacto hausisset, ubi nullus obseruatus in credito capite hiatus fuit, qui pro ore esset: nullus communis ductus, qui ad singulos perducere possit.

§. XIII.

Docet porro celeberrimus D. D. VALLISNERIVS illud foramen, quod in singulorum articulorum alterutro limbo, mamillæ instar extanti protuberantiæ inesse apparet, non oris vicem gerere, quod TYSONI placuit, non respirationi inseruire, quod ANDRYO visum est, sed potius esse podicem animalis. Verum os ejus, quod & illustri MALPIGHIO visum fuit, esse in parte lumbrici angustiore, inter descriptos vncinos, in eorumque meditullio situm. Quumque difficile videatur intellectu, quo pacto per hoc os nutriri lumbricus possit: declarat vero admodum simile sibi videri, quod hæc singula animalia non perpetuo sibi mutuo adhærescant, sed potius subinde pastus causa se inuicem dimittant; tunc autem potissimum, in catenæ modum se jungant, quando

*Quale os sit,
quis podex
animalium
horum.*

do fugam meditantur, quale quid aliis etiam animalibus e propria sede migraturis vsu venit. Sic AELIANVS *hystor. animal. lib. V. cap. 22.* obseruat mures, flumen tra- jicere volentes, caudis ore mordicus inter se apprehen- sis, longo jungi agmine, sicque rapiditati fluminum fa- cilius resistere juncis viribus.

§. XIV.

Singularem quoque meretur attentionem, quod eadem ludæa, quæ D. D. VALLISNERIO suppeditauit illos, in quibus obseruationes instituit, lumbricos, alio tempore sine magno dolore, sed maximo terrore suo, excreuerit substantiam tamquam fasciam duplicatam, omni parte clausam, crassam, lubricam, diaphanam, mu- cilaginosaque membrana contextam, duos pollices latam, duobusque cubitis longiorem, cauam interius, quæ in cauo suo continebat innumeris lumbricos cu- curbitinos, at solutos, minimeque sibi inuicem cohæ- rentes. Credebat intestini longissimum frustum sibi ex- cidisse, adeoque medicum, qui spectaculo stupebat, ad- uocabat, D. D. TORQVATVM. Similem huic fac- cum ipse VALLISNERIVS in alia ludæa oculis suis vi- dit. Olim similem conspexit GABVCINVS, qui talem faccum aut tubulum pro lumbrico lato veterum perpe- ram habuit. Illustris LANCISIVS polypum fistulosum, ex concrefcibili intestinorum succo enatum, rebatur; cui accedit VALLISNERIVS, quamquam iudicandum le- ctori suo permittit, annon forte lumbrici ona sua depo- nentes simul emittant tenacem glutinosam materiam, quale quid in multis piscibus & animalibus aquatilibus obseruatur.

Vallisnerius vidit faccum lumbricis repletum.

E

§. XV.

§. XV.

Haftenus retulimus, quæ illustris VALLISNERIVS in TYSONIANA & ANDRYANA doctrina, de lumbrico lato, tania seu folio, emendauerit, & quam feliciter nobis cucurbitinos lumbricos, tantum non pro figmento Arabum habitos, restituerit. Subjiciamus illico doctissimi D. D. CLERICI de his animalibus sententiam. Concedit sic felicissime refutatum esse eorum errorem, qui *taniam secundam PLATERI*, quæ SPIGELIO *degener tania* dicitur, pro vno animali habuerunt. Sed non vult permittere, vt pro fabulosa habeatur *tania PLATERI* prima, quam frigidioribus regionibus longe familiarem esse secunda asserit. Sibi hanc secundam, seu degenerem, semel tantum visam fuisse in muliere ex Occitania aduena: sed alteram, quæ PLATERI prima est, non minus collegis, quam sibi, sæpius obuuisse spectandam: medicisque Bernensis tractus, Basileensibus & Tigurinis factis crebro offerri. Arabas autem, Græcos, Italosque illorum non facere mentionem, non debere mirum nobis videri, quum calidiorum climatum incolis id genus non innati videatur. Noua itaque attentio afferenda est, vt noscamus naturam *taniæ*, qualem D. D. CLERICVS vidit, & antea PLATERVS primo loco descripsit.

§. XVI.

Nolumus decerpere quos laudat *cap. VII.* initio auctores, de eadem loquutos: sed festinamus potius, propter dicendorum, quæ restant, multitudinem, vt summam doctrinæ paucis complectamur. *Taniæ* nomen hic lumbricus solus jure gerit impositum: siquidem albæ lineas, fascias, quibus infantes inuoluuntur, plurimis lineis tranuersis per æquabile interuallum ex gossypio inter-

Clerici no-
uissima de
lumbrico lato
doctrina.

Credidit se-
disse veram
taniam, uni-
cum animal
prolongum
capite & cau-
da præti-
tum.

intertextis, exacte refert: medio suo corpore digitum
latus est, ad caudam vergens paulatim angustior euadit:
albus est multisque internodiis seu articulis præditus.
Articulorum seu geniculorum insertio talis est, vt inferi-
or superiorem subeat, superior sequentem suscipiat:
ex quo fit vt a parte superiore ad inferiorem manu su-
per corpus ejus ducta, instar anguillæ lauis & lubricus
videatur, contrario modo tractatus asperitatem aliquam
offerat. In hoc genere teniarum non adsunt istæ in
alterutro latere superius notatæ mamillæ: totam autem
substantiam ejus perrepat tubulus in multos ramos late-
rales, totum lumbrici corpus obsidentes, diuisus. Hic
alimentarius canalis seu intestinum illius lumbrici vide-
tur. Enimvero de hoc tubulo, quod non dissimulan-
dum est, admodum titubanter scribit Vir celeberrimus,
seque excusat hunc in modum: sat frequenter ipsam
inspexi, vt varia in eum experimenta dudum facere po-
tuerim: sed de iis faciendis tum duntaxat cogitavi,
quum de eo vt scriberem nuper in mentem venit: &
nescio quo fato, vermis ejusdem fructum vnum aut al-
terum ab eo tempore ad me delata quidem sunt, sed ita
affecta, vt partes eorum omnes, tubulum inprimis ali-
mentarium, de quo jam quæstio est, commode perfe-
cteq; retegere nequiverim. Hoc igitur, tamquam
præcipuum in hac re momentum, alius viri industria
reseruatam manet, cui fortuna occasionem æque cre-
bram, ac D. D. CLERICVS se habuisse scribit, obla-
tura est.

§. XVII.

Interim gratiæ habendæ ipsi sunt, quod teniæ ca-
put & caudam accurato studio consideratum descripsit

*Descriptio
capitis &
caudæ.
pin.*

pingique curauit. De capite sic scribit: plagula suprema ceteris inferioribus plagulis non modo rotundior longiorque, sed & paulo crassior apparebat, atque tribus præterea lineis albescentibus longis seu rectis, quæ alibi non occurrebant, insignita erat: sinus profundus inter duas vtrinque exstantes prominentias acutas, tamquam totidem cornua, notabatur, e quarum singulis acutissimus apex oriebatur, filum quoddam tenuissimum crinemue referens. Idem in vini spiritu quadantenus exsiccatum, absorpta humiditate superflua, ostendit medicis Geneuensibus. Valde accedit ad similitudinem capitis, quod gerit vermis ille, quem GOEDARTIVS *erucarum hostem* appellauit. Conferatur Tab. VIII operi ejus adjecta: Sed ad caudam progredimur, quam *capite. VIII* describit. Excreciteam vir LXVI. annos natus, qui a decem annis multa frustra lumbrici lati deiecerat, semper capite & cauda resistentibus, donec in ipso mortis articulo extremum frustum, quod cauda erat, excreuit. Erat ad minimum decem pedum longa portio. Caudæ principium illud stantebat, vbi latera æqualia nec amplius serrata fieri incipiebant. Atque ab illo termino, ad totalem finem, duos amplius pedes longa hæc cauda fuit. Desinebat in tenuissimum filum, pedis vnus mensuram superans, adeo subtile vr capillum tenuitate sua æquaret. Quanta autem longitudo inter caput & caudam intercesserit, id determinatu omnino impossibile videtur.

§. XVIII.

Dubia in Ty
sonis & An
dryi doctri
nis.

Hactenus historiam vnus lumbrici lati persequuti sumus, facileque intellexisse ex allatis lector potest, quam non conueniat inter medicos, etiam recentissimos, de hoc

de hoc animali. Potiora dissensus momenta paucis subjiciam, ante quam ad reliqua progrediar. D. D. TYSON & D. D. ANDRY, ambo docti clarique viri, suum quisque, quem descripsit, lumbricum habuit pro animali vnico. Tyson fatetur in reliqua natura similem ipsi non obuenire, creaturam scilicet animatam tot oribus constantem, quæ non per os in capite apertum alimentum hauriat, sed in quouis annulo os habeat. Merito videret ipsi objectum, cui vsui tot ora sint animali, quod nullum habeat exitum, per quem reddat assumta. Idem non injustam sustinet suspicionem, quod illud, quod in lumbrico canino pro capite habuit, minus recte considerarit, vnicinumque extremi lumbrici cucurbitini solum considerans, neglexerit idem in quouiscunque articulo separato intueri. D. D. ANDRY videtur præoccupatus fuisse persuasione illa, quod *solum* nomen habeat, tamquam sit in homine *solitarius*. Habuit itaque pro vno animali, cui capite omnino opus sit: idque pingendum curauit, & in eo oculos videre sibi visus fuit. Quum vero caput & oculos complures notasset, nullum autem os; insuperque negasset mamillas illas Tysonianas oris vice fungi: dubium relinquit lectorem, per quas vias alimentum subeat. Necessarium autem est credi, illud per os in capite patens intrare, quum doceat illum per pylorum caput in ventriculum extendere, vt purissimum & bile nondum permixtum chylum hauriat.

§. XVIII.

Non potuit hoc vidisse in homine, qui solum ab ipso descriptum excreuerat. Existimo autem canes ipsi has cogitationes subiecisse. Scilicet meminisse quod in præ-

*Alia dubia
de Andryano
solio.*

lectionibus Exc. D. D. SCHVLZII, Præceptoris piissime colendi, audiuerim, se ante hos quindecim annos secuisse canem venaticum magno ære emtum, sed valde deinceps emaciatum, vt vix incedere amplius valeret. Quare ipsum dominus eius exercitiis anatomicis permisit. Erant per intestina superiora lumbrici lati seu tæniæ ad minimum decem, tres pedes longi, qui singuli per pylorum in ventriculum, eiusque partem, quam WILLISIVS antrum pylori dixit, arreæ eminebant. Sed &, ne interrumpam eius obseruationem, prope ilei finem longe plures erant tæniæ iuvenes, longe illis superioribus minores, pedem longæ & toto reliquo habitu tenuiores ac teneriores illis per pylorum protensis. Porro quum D. D. ANDRY pro certo assumisset, folium in quouis homine, quem obsidet, esse & manere solitarium, fieri non poterat, quin affereret oua, quæ in ipsius interaneis plura conspexerat, deponi quidem & inflari, sed abripi per excrementa & excludi, absque eo, vt animal inde procrearetur. Quumque semel admisset, quod capite suo per pylorum exserto chylum purissimum hauriat: non poterat mamillas Tysonianas, pro tot oribus habitas, non reuocare ad alium usum, scilicet ad respirationem: in quo ipsum securiorem fecit MALPIGHIVS, qui infectis multas tracheas esse docuerat.

§. XX.

*Vallisnerius
clarissima
docuit: sed
Clericus no-
ua dubia in-
iecit.*

Parum abest, quin illustris D. D. VALLISNERIVS Phyllida solus habere in hoc certamine meruerit. Sane facillima est eius doctrina & planissima; nosque magno vltius inquirendi labore leuaret, nisi celeberrimus D. D. CLERICVS nouas difficultates nobis obiecisset.

Dolen-

Dolendum tamen, quod de sacco, cucurbitinis lumbricis pleno, nos non plenius edocuit: sed multa sunt viris occupatis, peregre profectis, impedimento, quo minus omnibus possint satisfacere. D. D. CLERICVS rem sane magna consideratione dignam proponit, quod climata frigidiora a calidioribus diuersa ferant. Quum vero in Batauis & Dania dari tænias, ad normam doctrinæ Vallisnerianæ iudicandas, permittat: vbi cælum longe magis, quam apud Geneuenses & Heluetios frigidum esse indubium est: assertionis eius vniuersalitati multum sane derogari existimo. Optabunt sine dubio omnes, vt in iisdem regionibus viuentes docti medici omnem operam impendant clare ac indubie ostendendo illi communi per totum tæniæ, quam PLATERI primam asseruit, corpus excurrenti, singulisque articulis alimentum afferenti ductui: nam ex eo videtur totius controuersæ decisio pendere. In capite potuit aberrare & falli, vncinis superioribus, quum nihil haberent, quod apprehenderent, ita contractis, vt duo cornua viderentur. Quæ cauda ipsi visa fuit, ab homine moribundo & multis purgantibus medicinis exercito, tandem exclusa, potuit fuisse series cohærentium cucurbitinorum, medicinæ viribus diu antea enecatorum & tabefactorum, vnde ad tantam exilitatem fuere redactæ.

§. XXI.

Supereft vt historiam lumbricorum teretum atque ascaridum paucis subnectamus: tandemque de reliquis animalibus, in hominum corporibus frequentius repertis, quædam subijciamus. *Lumbricorum teretum* maximus & familiarissimus est proventus. Etiam horum quidam prægrandes & robusti notantur, quos *legulas*

*Historia
lumbricorum
teretum &
ascaridum.*

gulas dixerunt auctores quidam, prorsusque taniarum familiae adjunxerunt: forsan ex eo, quod tineas cum taniis olim confundere fuerunt soliti. Memorantur pedem longi, cornuti, villosi, fului, sanguinei. Ordinaria magnitudo est palmus ad fesquipalmum. Exteriorius considerati sic satis videntur similes illis terrae visceribus, seu lumbricis terrestribus: sed interna non omnino conuenire docuit REDVS apud D. D. CLERICVM pag. 218. sequu. adductus, cui addenda sunt apud eundem obuia VALLISNERII ad hanc considerationem anatomicam supplementa p. 222. exhibita. Plerumque obsident intestina tenuia: non raro ad ventriculum diuertunt. Nec parua sunt, quae corpori afferunt damna, quum saepe intestina perforent, neque raro visi sint qui vel per vmbilicum, vel per inguen exitum sibi parauerint, etiam superstite homine, cui tantam injuriam ingratiissimi hi & nequam hospites intulerunt. *Ascarides* in extremo crassorum intestinorum potissimum haerere hinc cognoscuntur, quia molesto pruritu inducto praesentiam ibi suam quam maxime manifestant. Vix digiti lati longitudinem excedunt, suntque albissimi & agilissimi, vnde etiam nomen accepisse apud graecos videntur.

§. XXII.

De aliis,
praeter lum-
bricos, hospi-
tibus ven-
tris humani.

Tandem quoque in hominum intestinis hospitari visa sunt alia animalia, ab ordinariis illis, hostibus an hospitibus dicam, diuersa, vt *hirudines, ranae, bufones, lacertae, scarabaei, eruciformes*: cujus generis multa exhibent MARC. DONATVS de med. hist. mirabil. IV. cap. 26. SCHENCKIUS obseruat. medicinal. lib. III. p. 416. sequu. Ephemerides Acad. N. C. & annales medico-physici Vratislavienses:

enses; vnde excerpta, quæ ad manus sunt, huc transferre nimis longum foret: tempestiuum enim nunc videtur transire tandem aliquando ad illam disquisitionem, quæ & lumbricorum originem quærit & nocendi varios modos exponit.

CAPVT III.

TRADENS EA, QUÆ PERTINENT AD
ORIGINEM LUMBRICORVM, ALIORVM-
QUE VENTRIS HVMANI HOSPITVM,
ET AD ILLORVM MOLESTOS NO-
XIOSQUE EFFECTVS.

§. 1.

DE vermium & insectorum omnium origine, non solum de lumbricorum, qui corpus humanum infestant, primo ortu, jam olim disputatum est, neque in hunc vsque diem vno omnes ore de hac re philosophantur. Paucis nos agemus de re abstrusissimæ cognitionis, potiusque referemus quid magnis olim viris placuerit, quam quid nobis sit comperitum ARISTOTELES *hist. animal. V. cap. 9.* lumbricos in genere refert ad animalia ἐν τῶν ἰνσέκτων, eaque non a congeneribus genita ἀπὸ αὐτομάτως γινόμενα sua sponte prognata, aut, vt nostra ætate scholæ loquuntur, æquiuocæ generationi ortum suum debentia. Eiusdem sententiæ fuisse deprehendimus auctorem libri *de morbis IV.* cui inter Hippocratea scripta locus datus est: quamquam primo intuitu diuersum sentire videatur. *Affero, inquit, lumbricos latos in puero, dum adhuc in utero est, nasci.* Hæc
F verba

*Lumbrico-
rum origi-
nem ex pu-
tre dine do-
cent Hippo-
crates & A-
ristoteles.*

verba lucem accipiunt ex sequentibus: *multa nascuntur, dum puer in utero est, hoc modo: ubi ex lacte & sanguine putrescente ac redundante, utpote quod dulce est, pus factum fuerit feruidam, animal isthic generatur. Nascuntur autem & rotundi lumbrici isthic eodem modo. Fundamentum asseriti sui tale prodit: postquam in lucem editi sunt pueri, mulieres ipsis in cibo offerunt medicamenta, quo sterco ex intestino exeat multique sane tunc pueri & rotundos & latos lumbricos una cum primo stercore excernunt.*

§. II.

*Theophr. E-
refti curiosa
opinio de
lumbricis se-
cundum na-
tiones diuer-
fit.*

Curiosior in hoc fit THEOPHRASTVS ERESIVS *histor. plant. libr. IV. circa finem, quem excerptit PLINIVS libr. XXVII. cap. 13. cuius hæc sunt verba Sunt & gentium differentia non mediocres: sicut accepimus de tenebris lumbricisque, inesse Aegypti, Arabia, Syria, Cilicie populis: & diuerso Græcia Phrygia omnino non innasci.* Minus id mirum, quam quod in confinio Atticæ Bæotique Thebanis innascuntur, quum absint Atheniensibus. Nititur quidem DALECHAMPIVS huic locum trahere ad dracunculos seu venam Medinensem: sed omnino infeliciter, præsertim quum Theophrastus de lumbrico lato hoc diserte prodat. Credo autem manifestum illud consequi, quod ex hac doctrina amplius quid cogitandum relinquatur, quam ortus ex sola putrefactione, supponatque aliquid organicum, quod a parentibus in generatos quacunque ratione propagetur. Ut huic obseruationi aliquid tribuendum existimemus, facit recordatio quod supra sæpius laudatus VALLISNERIVS suas obseruationes de lumbrico lato fere tantum ex Ebræis habuerit: de quibus diserte asserit, quod in hac gente frequentissimus sit: & quod pariter a nobis sæpe

sæpe laudatus D. D. CLERICVS contenderit tæniam, quam dixit Spigeli degenerem, Platerique secundam calidioribus regionibus esse pe. uliarem : vti alteram, quæ Plateri prima est, Heluetiis aliarumque frigidarum regionum incolis vindicatum iuit.

§. III.

Ita de prima lumbricorum origine veteres dissen-
runt. Sed non minus in diuersa abierunt circa illam
quæstionem decidendam, an semel in ventribus genita
hæc animalia, sui similia procreent. Hippocrates, aut
auctor libri ad ipsum relati, rotundos parere dicit, de
latis autem negat, & asserentibus contradicit : quam-
quam concedit talem lumbricum alentes crebro per
aluam excernere aliquid cucumeris feminibus simile:
de quo ita sentire videtur, vt non habeat excretum hoc
pro fœtu animalis, sed pro fragmentis animalis longio-
ris iam facti, quam vt intestina capere & includere am-
plius queant. Aristoteles contra sentit quod soli lati a-
liquid generent cucurbitarum simile. Quid AETIO &
PAVLO AEGINETAE in mentem venerit de latorum
lumbricorum origine ex tunicæ intestinorum interioris
secessu, & putrefactiui caloris virtute viuifica, superius
vidimus, neque recoquere nunc iuuat. Atque sic ex
principiis de generatione æquiuoca primum fere ortum
explicabant, propagationem vero per generationem
vniuocam plerique admittebant. Quam larga hinc se-
ges quæstionum, sed a toro medico alienarum sub-
orta sit, cogitari facile potest : quæ si quis perlustra-
re desiderat, abunde multum, ni forte ad nauseam mul-
ta, legere potest apud PETRVM de AONO *Conciliari.*

*An semel in
vtribus nati
lumbrici ge-
neratione
propagen-
tur?*

differ. tot. & HIERON. MERCVRIALEM *de morbis puer. lib. III.* qui totus lumbricorum doctrina constat.

§. IV.

*Difficultates
in generatio-
ne vniuoca
intelligenda.*

Quum nostra etate generatio æquiuoca fere repro-
betur, & pro vniuoca omnes certent, maxima diffi-
cultas ingenijs nobilissimis obiecta est, vnde deriuata
sint in hominem, lumbricis obnoxium, ova illa aut o-
uum illud, ex quo prima pullities venit. Tanto diffi-
cilius hæc quæstio soluitur, quum extra hominis, aut
animalium intestina nondum reperti sint lumbrici vel
teretibus vel tænijs hominum exacte similes. Nam
quantum ad teretes lumbricos pertinet, accuratissimo-
rum viroꝝ obseruationibus, etiam microscopioꝝ
ope facti cognitum est, quod teretum humanorum, eo-
rumque qui lumbrici terrestres vocantur, diuersa cum
in alijs structura sit, tum in his maxime quæ ad organa
generationis pertinent. Latorum autem lumbricorum,
si ad normam illius idææ concipias, quam nobis Plate-
riana tænia prima & Clericana sistit, exemplum nullum
in tota rerum natura suppetit simile, si extra animalium
corpora requiras. Et inter ipsa animalia, quibus tæ-
niæ inesse fuerunt cognitæ, magna deprehensa videtur
differentia, vt nemo impune passus sit a lumbrico lato
canum, ad eundem in homine, conclusionem firmam
fieri: multoque minus fidem inuenerit LOEWEN-
HOECKIUS obseruationibus suis e piscium diuersis
generibus, si ad hominem transferri deberent.

§. V.

*Lumbrici,
certis tempo-*

Nolo huc referre capita argumentorum, quæ ab
vtraque parte proferri solent, sed potius medica inquisi-
tione

tionem dignissimam utique rem, quæ facti est, commendabo. Scilicet diu obseruauerunt medici, quo tempore morbi populariter grassantur, alterum ex duobus, aut exanthemata, aut lumbricorum pullitiam, in ægotantibus, sæpe autem utrumque simul, enasci. Grauius de eo admonuit medicorum Galliarum non postremum decus NICOLAVS CHESNEAV, cum alibi in obseruationum libris, tum præcipue *libr. III. cap. VIII.* quo de lumbricis ex instituto agit. Quid vero est causa, cur hæc ita eueniant? An extra nos vagata ouula inferuntur & cito exclusa lumbricis intestina implent; an in nobis iam antea contenta oua, ex aere demum viuificantur; an ipsa animalia insciis nobis adfuerint, & aeris epidemia malignitate offensa nunc demum inquieta redduntur & ad exitum quærendum compelluntur? Si extra hominem in aere vagantur ouula, & per aerem afferuntur, unde quæso in aerem fuere immissa, quum nondum extra hominem similia humanis lumbricis infesta fuerint inuenta, etiam a sagacissimis harum rerum scrutatoribus. Nam quod aiunt aerem feminibus multorum animalium vegetabiliumque perpetuo scaterere & repletum esse, non sufficit: quum non ex quolibet semine quodlibet animal gignatur; sed perpetua & constantissima naturæ lex sit, ut ouulum cuiusuis animalis idoneo loco susceptum excludat suæ speciei animalculum, quod ubi sibi idoneum inuenit pabulum, crescit & adolescit: ubi locus & pabulum non conveniunt, illico perit. Si non ex aere inuenire licet, forte aquæ nobis, dum potamus eas, intundent: quo trahi possunt LOEWENHOEKIANAE obseruationes plurimæ, quibus constat piscium plura genera lumbricis, etiam latis, plenæ esse.

*ribus magis
frequentibus
sunt.*

Sed & hoc repudiandum est, quum tæniæ piscium nullo pacto humanis conueniant, soloque adpectu insignis differentia cognoscatur. Ne dicam aquatiliū oua requirere utique elementum aqueum quo victitent: hoc negato perire ea necessarium esse.

§. VI.

Lumbricorum fecunditas Euarrius in corpora nostra ingressus.

Nolumus nos ulterius immiscere quærentibus originem lumbricorum vltimam, ne extra medicinam vagati litibus cum philosophis & forte theologis quoque implicemur. Expediant hæc ingenia perspicaciora: nobis ignorantiam profiteri impune sit, vbi nondum inuentus fuit doct̃or, qui clare & sufficienter hanc rem explicaret. Illud nobis sufficit, quod intra hominem mira fecunditate sese multiplicent: cuius stupendum specimem legimus EPHEM. A. N. C. cent. VII. *obsery.* 43. Superest vt lustremus aliquas rationes alias, quibus animalia noxia & infesta, corpus nostrum subire perhibentur. Elegantissimus medicus HENRICVS ab HEER *obseryat.* XIII. exhibet adolescentem, qui philtro epoto in morbum incidit grauissimum, variis horrendis symptomatibus stipatum, quæ inter & illud fuit, quod aliquo die vno secessu rejecerit quatuordecim limaces magnos, rubros, cornutos, viuos & repentēs. Vnde hi limaces ad adolescentem peruenerunt, nisi ab illo noxio puluere, quem amasia nequam potui permixtum exhibuerat, fuisse orti? Qualis autem ille fuerit sane ignoratur, adeoque rem in medio relinquere cogimur. Hirudines, ranas, lacertas aquaticas in ventres hominum inferri posse intelligimus, si quis vehementia sitis compulsus aquas lacunarum turbidas bibere coactus fuit: eademque ratione aliorum animalium semina nos subire posse intelli-

telligimus. Etiam cum acetariis deuorare possumus hirudinum rudimenta, quæ saepe nasturtii aquatici foliorum imæ superficiæ, instar gelatinæ pellucidissimæ adherere inueniuntur: quæ si quis auidius comesto acetario, dentibus non probe comminuta deglutiat, facile fouebitur calore & humiditate intra ventriculum oblata, donec animal fatis confirmatum, sanguinem, quo pabulo delectatur, fugere incipiat.

§. VII.

Etiam hoc curiosam speculationem affert, cûr ventriculus & intestina, quæ totalia concoquunt & digerunt, animalia hæc, quorum pleraque fatis teneræ ac mollis structuræ sunt, non vincant: & cur animalia, quibus vis digerendi ac concoquendi longe potentior est, quam homini, non illud efficere valeant. Canes certe durissima ossa deuorata in pulpam mollem redigunt, & ex ea omne gelatinosum extrahunt, vt nihil nisi terreum remaneat: cur iidem tamen non concoquunt mollem & tenerum lumbricum: præsertim quum numquam magis fame torqueri canes, nunquam voraciores esse intelligantur, quam vbi lumbricis vexantur. Equidem plane credo hominem, tantoque magis canem, facillime concoquere posse quemcunque lumbricum, si vita prius ipsi adempta fuerit: & hoc ipsum, quod viuunt animal, efficere vt menstrua ventriculi nostri in illud prorsus nihil valeant. Quo vero pacto vita ipsa animalis resistat actioni tot causarum ad resolutionem & digestionem structi omnis efficacium, id fateor esse abstrusioris cognitionis, quam vt fatis peruideri & explicari a me posse confidam.

Cur lumbrici non digerantur & concoquantur in animalibus.

§. VIII.

§: VIII.

*An lumbrici
ventriculorum
ordinario
obsideant.*

Illud quoque dici posset, ut aliquid digeratur, omnino opus esse ut præcise ventriculo inhærescat, ipsiusque actioni plane passivè se subjiciat: hincque fieri ut lumbrici euitato ventriculo intestina obsideant. Si vero aliquis irruerit ad ventriculum, ipsiusque vires sibi contrarias experiatur, euenire inde ut tanto furore ibidem desæuiat, nisi exitum bona fortuna vel superius per gulam, siue inferius per pylorum inueniat. Vehementissimi enim dolores, quos sentiunt miseri homines, ab eo excitantur, quod bestia illa effugere conatur, exitumque rostro suo in parietes ventriculi profundius immisso parere fatagit. Nam ordinarios & perpetuos ventriculi incolas esse lumbricos vix est credibile. Anato- me quidem brutorum contrarium docere videtur. Nam in equorum ventriculis, illorum utique qui in pratis recens gramen depascuntur, incredibilis sæpe copia reperitur vermium rotundorum breuium: & in canum ventriculis, immo equorum etiam longorum sed tenuissimorum aliquod genus inuenitur. Enimvero magis hæc observatio firmat nostram sententiam quam eandem destruit. Ea enim est horum animalium solertia, ut se ventriculi actioni sustinendæ admodum callide subducant. In equis enim superiori orificio ventriculi infixio rostro suo pertinaciter inhærent, (vide *Ephemer. N. C. Cent. IV. obs. 195.* ipsique adjectam delineationem *tab. XIII.*) & non relinquunt locum, nisi pabulo multo repletus & distentus sit, cui tunc intererrant: quamprimum vero expulso illo vacuus reddi incipit, semet capitibus suis iterum affigunt dicto loco, & fundum ventriculi studiose sic euitant. Canum autem tenues & longi lumbrici, perforata

rata interiori villosa tunica, cauum sibi spacium inter hanc & muscularem parauerunt, in quod se recipere possint, exspatiaturi quoties repletus stomachus ad pabulum inuitat. Idemque in equis obseruatur; *vide Acta physico-medica A. N. C. Vol. 1. p. 520.* Eandem solertiam lumbricorum latorum in canibus jam supra notauimus, qui capite per pylorum in ventriculum exserto, aduentum chymi praestolantur.

§. VIII.

Iam ordo nos vocat ad considerandum, quid lumbrici aliaque peregrina animalia in intestinis hospitantia corpori inferant. Si verum est, quod nonnulli dicunt latum lumbricum seu tæniam homini conuulsi & cum illo adulescere, oportet sane fateri esse aliquos eorum satis mites, quum multi ad conspicuam ætatem ipsamque senectutem peruenerint, ante quam se incola hic vlllo signo proderet. Etiam cucurbitini multi saepe prodeunt, absque notabili molestia. Tale quid visum fuit Illustri LVC. SCHROECKIO, qui in *Miscell. Ac. N. C. Dec. II. Ann. IV. obs. 256.* refert de puerulo vnus anni, cui sanitate ceterum integra gaudenti, lumbrici tales per anum secedebant, perque abdomen & dorsum filioli oberrantes stupenti matri visendos semet obtulerunt. Nihil molestia ab illis fuisse credibile facit, quod obseruator, de sanitate ceterum integra diserte testatur. Sed lucem plenam affert ab Exc. D. D. EL. CAMERARIO ad *Act. physico-medica* ejusdem Academiae *Cent. VII.* relata obseruatio, quæ est XLIII. vbi femina 32. annorum, cui per octo menses continuos quotidie secedebant cucurbitini XV. XX. & plures, viui ac viuaces, prorepentes quippe vel inuita, sibi que viam

*De effectibus
lumbrico-
rum.*

G

per

per constrictum etiam spincterem lubricitate sua parantes per totum diei decursum, interque omnes mulieris labores. Quam vero hoc dignum admiratione, quod ista mulier vix conquerebatur de molestia, ac dubitauerit fere, an velit vti remedio vilo contra hospites istos fatis modestos ac parum molestiæ creantes: quin amici hortatu compellenda esset, vt medicinam aliquam sibi præscriptam adhibere vellet. Sic fati sæpe etiam cum excrementis prodire aliqui lumbricos teretes vident, qui vel minimum suspicandi de ipsis causam nullam habuerant.

§. X.

*Eorundem
effectus gra-
uiores.*

Quam vero grauius alii luunt hospitem horum præsentiam? Pleni sane sunt omnium medicorum libri querelarum & testimoniorum de illorum prauitate & ferali infamia. Non dicam leuiiores illas molestias, morificationes intestinorum, tormina, oris fetorem, pavorem in somno, appetitus varia vitia, aluum modo adstrictam modo fluentem, nutritionis & virium decrementum. Grauiora aliqua sunt quæ vel a lumbricis manifeste effecta, vel illorum focia saltem culpa quibusdam euenerunt. Multis conuulsiones epilepticas attulerunt, aliquibus mentis aberrationes: nonnullis iliacam passionem, cardialgias syncopicas: sunt quibus perforatis intestinis mortem cum conuulsionibus induxerunt: quod triste fatum mihi carissimum fraterculum trium annorum, antea semper alacrem & sanissimum intra duos dies, cum conuulsionibus, abstulit, in cuius intestinis tenuibus grassatores isti, numero duo, rubra linea per totum dorsum notati, fuere deprehensi. Aliquibus postquam intestina perruperant, aluum insuper per-

perforarunt & vel per umbilicum, aut per inguen, tantum non semper dextrum, exiuerunt, superstitibus quibusdam tantæ læsioni, aliis mortem inde incurrentibus satis miseram. Vbi cum morbis chronicis, malo hypochondriaco & hysterico societatem ineunt, omnia grauiora faciunt, motusque iam exacerbatos mirum quantum magis exacerbant. Si cum acutis morbis adsunt, illos propria sua indole grauiores faciunt, præcipueque turbant exanthematicorum placidum decursum, intempestiue excitatis doloribus spasticis, diarrhœisque, quibus vnice salutaris diapnoe interrompitur, omniaque in deterius ruunt. Grauidis sæpe abortum lumbricos induxisse ab auctoribus conimemoratur.

§. XI.

Ex tanta diuersitate factorum, quæ habuerunt homines lumbricos gerentes, facile cognoscitur haud vsque quaque certissima signa suppetere, quibus præsentia eorum certo cognoscatur. Probabiliter quidem colligere ex multis possumus, subesse posse infestam hanc pullitiem: sed nullum tamen est certius, quam si per aluum exeuntes oculis conspicimus, & ex molestiarum continuatione colligimus plures debere superesse. Hoc non solum de lumbricis valet, sed de aliis quoque animalibus, docere potest casus fœminæ Memmingensis, quæ per integros XVIII. annos medicorum industriam fatigauerat, quum nemini in mentem veniret de ranis cogitare: qui in annalibus physico-medici Kanoldianis integer legitur. Facile possem asserere exempla, partim ex documentis editis cognita, vbi de vermibus aliisque bestiis præsentibus cogitatum fuit, sed euentu spem & promissa destitente. Tanto minus desiderandum

Signa lumbricorum satis sunt incerta.

dum videtur vt signa certa afferam, quibus aliqui accuratissime dignoscere volunt sintne lumbrici teretes, an lati, & quæ latorum species, vnde id pendet quod ægroto facessit negotium & molestiam. Sed nimis iam diu theoreticis occupati fuimus, quare tandem progredimur ad curationem tam infestis hospitibus, quo hominem deserant, & cum sanitate in gratiam redire per mittant, debitam.

CAPVT IV.

EA PROPONENS, QUÆ EXPELLENDIS
LUMBRICIS, ALIISQUE INFESTIS VEN-
TRIS HOSPITIBVS, CONVE-
NIUNT.

§. I.

*An detur
prophylaxis
a lumbricis.*

CVratio est vel *prophylactica*, qua avertimus ab homine instantem morbum, vel *therapeutica*, qua præsentem iam expellimus & hominem ad integritatem pristinam valetudinis, per omnia artis præsidia rite adhibita, reducimus. De vtraque dispiciemus. Et primo quidem quæri potest deturne prophylaxis ab hoc graui morbo, quo viui circumgerimus ingrata animalia, tortores corporis nostri, eisdemque, si qua eos causa irritauerit, destructores futuros. Et sunt sane quædam doctrinæ, quas superius attingimus, ex quibus directe & necessaria consequentia sequitur, neminem sibi posse immunitatem ab his bestiolis promittere. Nam si, secundum HIPPOCRATEM,

TEM, congeniti sunt foetibus in utero conceptis: si, secundum THEOPHRASTVM ERESIVM inter gentes haec differentia intercedit, ut aliae certos lumbricos gerant, aliis nunquam innascentur: si denique nullibi extra hominum aut animalium corpora inveniuntur taniae, & lumbrici teretes humani a terrestribus multum diversi sunt: eodem ipso cognoscitur femina illarum bestiarum aut ouula extra hominem obseruari non posse, adeoque frustraneam esse omnem curam, ne in hos veniant cum ouulis inter esculenta & potulenta delitescantibus. Si porro certum est epidemiam aeris constitutionem ad lumbricorum epigenesin celerime valere, neque hic apparet, quo pacto auertere aerem, quo carere non possumus, liceat, aut ab aere necessario sequestrare illud, quodcunque sit, quod ad generandam pullitiam inimicum valet.

§. II.

Quo ipso cadit quicquid sollicitè praecipitur de incongrua voracitate puerorum & infantum, tamquam causa lumbricorum, coercenda: nihilque aliud relinquitur, quam cauere forte posse ne ova ranarum, bufonum, & limacum, ut & hirudinum foetus, cum aqua aut acetariis in nostrum corpus deferantur. Si plurimum circumspeditionis adhibere volumus, etiam illud relinqueretur, ne decumbamus eodem lecto cum homine lumbricis latis, cucurbitinis impleto. Nam si tam facile per anum, eiusque sphincterem, lubricitate sua penetrant, & per membra hominis & lectum oberrant, posset fieri ut oberrans talis bestiola aequè facile in hominem sanum irrepat, seseque ibidem eadem

Quo iure illa relinquitur.

fœcunditate, quam superius ostendimus, multiplicet. Enimvero quum theoriam de lumbricorum ortu nondum satis liquidam & indubiam esse supra concesserimus, neque videmus cur reprobare illam cautclam debeamus, quæ moderationem in victu præcipit & præcipue primam ætatem ab incondita voracitate prohibet: præsertim quum ad reliquam valetudinem tuendam plurimum præsidii in temperantia positum esse persuasissimum habeamus.

§. III.

Remedia non ex qualitatibus manifestis, sed experimentis discenda sunt.

Remedia, quibus tam ingratos hospites oppugnamus, vocantur *anthelmintica*, cuius nominis ratio ex primo capite satis patere debet. Eaque considerata sunt, quatenus in hominem agunt, & quatenus corpus animalis peregrini, humano longe utique tenerius, afficere verosimile videtur. Ac cum lumbricis quidem varia experimenta instituerunt viri celeberrimi RE-DVS & CLERICVS, ex quibus discimus, quid præ aliis facile ferant, quid minus tolerant, a quibus citissime & celerrime enecentur. Docent hæc experimenta illum in genere, quod ad vnam aliquam generalem regulam haud facile reuocari singula possint, & quod multa ad nostros omnes sensus sic satis conuenientia in effectu ad vermes relato mirum quantum diuersa deprehendantur: adeoque agnosci aliquid specificum debeat, quod sensibus nostris non quidem manifestum, illa animalecula efficacissime aggreditur. Sic lac commune e vaccæ vberibus recens eductum, omne lumbricorum genus blandissime fouet & ad multos dies viuos alacresque conseruat, modo prouideatur vt dulce maneatur, adeoque identidem mutetur: sed emulsio ex amy-

amygdalis dulcibus & feminibus frigidis, pineis etiam & piſtaciis facta, qua lacti nihil magis eſt ſimile, eodem cito enecat, præſertim ſaccharo edulcorata: vt vix excogitari inter blanda & noſtræ naturæ amica poſſit certius & citiàs remedium hac ipſa emulſione copioſius data & continuata.

§. IV.

Ab omni fere æuo creditum deprehendimus, quod *Anthelmin-*
amara ante omnia alia auerſentur lumbrici. Experimenta itaque docuerunt diuerſiſſimam vim amarorum, quæ ad ſenſum conuenire videbantur. In decocto centaury minoris ſaturato, & aqua ab aloe diſſoluta amariffimum ſaporem naſta, vitam per triduum protraxerunt lumbrici teretes. Decoctum abſynthii vltra XXIV. horas viuos conſeruauit, quum longe citius morentur in decocto colocynthidis. Decoctum ſemini ſantonici intra octo horas vitam auferbat. Sed illa aqua, cui trifolium fibrinum fuerat incoctum, intra duas, ad ſummum quatuor horas necem inferebat: ſuppar huic fuit virtus enulæ campanæ. Paulo lentius, poſt quinque ſcilicet vel ſex horas, interfecit decoctum tanacetii, marrubii albi, matricariæ vt & rutæ. Decoctum granorum coffe molitorum æque cito perimebat, ac illud abſinthii. Quis non videt infuſum coffe longe minus eſſe amarum abſinthio aut aloe: hanc tamen ſuperat, illam æquat viribus anthelminticis. Si graecolentix aliquid tribuimus, illa abſinthio, ſemini ſantonico, marrubio, tanaceto ſuppar: cur vero non ſuppar ſed multum diuerſa virtutis celeritas. Et cur trifolium fibrinum, minime oſens cetera omnia vicit? Illud etiam notabile, quod tam illa quæ celeriter necauerunt, quam

quam quæ tardius, cuticulam lumbricos ambientem prius in vesicas extulerint & deinde successiue absterint.

§. V.

*Antihelmin-
tica dulcia.*

Dulcia laudant alii, postquam celeberrimus REDVS effectum mellis pauca aqua diluti conspexit, a quo intra viginti minuta perierunt lumbrici: mustumque generosius immisos illos horæ dimidiæ spacio interfecit. Quo viso etiam succos fructuum horæorum experimento subiecit, eosdemque commanos in ore super eos magna copia iniecit; vt poma, pira, cerasa, mala armenica, persica, pruna, fraga, similemque effectum, lumbricis utique deleterium, conspexit. Ex quo conspicitur tantum abesse vt talium esu seure interdendum pueris animalium pullitie infestatis, vt potius pro optima medicina imperari illis debeant. Similiter decoctum polypodii post octo horas interemit immisos lumbricos. Ne vero existimemus omnia dulcia promiscue id facere, non ommittendum est quod decoctum glycyrrhizæ eos diutissime viuos conseruauerit. Etiam consuetudinis rationem hic non esse negligendam existima- uerim, quum lumbrici ex homine in vino per tres integros dies vitam degere possint, terrestres breui emori- antur. Et sane lumbricis nemo laboraret in illis tractibus vbi vinum quotide potatur, si certum esset illorum remedium. Ita etiam cum aliis hujus generis dulcibus fieri existimare licet. De melle obseruationem, vt videri potest, contrariam inuenimus *Act. physico-med. A. N. C. Vol. II. obs. 144.* vbi iuuenis rusticus silitur, pro ientaculo melle ac pane diu vsus, qui in virium notabile de- crementum mox incidit, tandemque eo peruenit, vt post leuem

leuem & breuem corporis motum illico in syncopen incideret. Huius ægritudinis causa inuenta fuit, quum ab vſu infuſi purgantis prodirent vermes albi, inſtar millepedum aut ſcarabæorum: quorum ortum ex ientaculo diu conſueto fuiſſe nihil dubitauit ipſemet ægrotus. Enimuero ſcarabæi hi vndicunque orti, potuerunt ab eſu mellis turbati fuiſſe & commoti. Quicquid autem ſtatuatur de illis, non valde feriet aſſertionem de lumbricis prolatam, quum alia poſſit vtriuſque generis ad mellis naturam ſubefſe relatio.

§. VI.

Oleoſorum magna virtus in enecandis lumbricis eſſe *Antheimica oleoſa.* deberet, ſi eadem horum eſſet ratio, quæ eſt inſectorum *in libera aere viuere adſuetorum.* Quippe de his MALPIGHIVS obſeruauit, quod oleo tacta, tanto magis perfuſa, maximopere lædantur immo emoriantur. Sed REDI experimentis edocti ſumus, minus ipſis oleum & omnia pingua nocere. Quin magno ſtudio compoſita olea contra vermes, paſſim celeberrima, experimentis adhibuit, quibus impune peruncti perfuſique ſatis diu durauerunt. Sed penetrantiora illa olea ſulphurea & bituminofa, vt petroleum, oleum ſuccini, omniaque aromaticæ æthereæ, nec non per deſcenſum deſtillata illa ex lignis iuniperi, betulæ, buxi, coryli minime ferunt, quin ſi paucas eorum guttas vitri fundo inſtilles, atque lumbricos immittas, paucis momentis conuulſi moriuntur. Maniſteſtum hinc eſt non tam oleoſas partes ipſis aduerſas eſſe quam ſulphureo-bituminofas cum ſalinis penetrantiſſimis arctiſſimo connubio ſociatas. Neque ſolum graueolentia illa oleoſa grauiffime ferunt, verum etiam ſuaueolentia quædam vt aquam roſarum,

H

florum

florum aurantiorum, quorum contactu maiores intra breve tempus ascarides ipso momento emoriuntur. De aquis vero dubium esse possit, an folius odoris efficacia id præstiterint: quum aqua graminis radicum destillata idem præstiterit: & de rosarum aqua notum sit quam raro sine cupri contagio transstillet, insuperque virtutis catharticæ multa documenta sæpius ediderit.

§. VII.

*Anthelmin-
tica salina.*

Præter cetera insigni laude celebrantur *salina* ad omne noxiorum animalium genus exturbandum. Salsedo enim non solum tenera eorum corpuscula undique aggreditur & vellicat, vt retrofugere cogantur, verum etiani ipse sapor contentis intestinalibus inde impressus videtur ea lædere. Efficaciam salis culinæ plebs etiam novit, quæ subinde potum largum muricæ, fontium salinorum infundit pueris lumbricis obnoxiiis, vnde satis cito expelluntur. Ad fontes foterios multi eiciunt animalia, quæ in ventre suo hospitari vix suspicari antea fuerant. Illustris DN. PRÆSES, Patronus ac Præceptor æternum venerandus, sæpius mentionem huius effectus fecit in aureis suis scriptis, quibus usum aquarum & fontium salubrium docuit. Quare fons Sedlicensis, eiusque sal amarum catharticum, præcipue celebrari etiam hoc nomine soleat. Idem faciunt salia cathartica ad imitationem eorum arte parata, vt sal mirabile *Glauberi*, Epsoniensis æmulum, a destillatione spiritus salis communis cum oleo vitrioli residuum, debita industria paratum, ceteraque salia media, vt tartarus vitriolatus, arcanum duplicatum, quin ipsum nitrum, modo sufficienti quantitate dentur & subiungantur

tur multus potus, egregie exturbant infestos ventris incolas. Qui ad mare habitant, marinam potant: qui vilitatem remedii adspernantur, ex ostreis recentibus aquam marinam colligunt & ebibunt: quin multi, qui ostreas cum aqua sua, adiecto limonum succo & pipere largius assumerunt, ex his iunctis optatam opem consequuti sunt, vt scilicet expulsis noxiis bestiis a marcore pristino liberarentur.

§. VIII.

Potentius omni alia medicina lumbricos aggrediuntur & exterminant *salia vitriolica*, seu metalla salibus acidis soluta & in formam salinam cum illis concreta. Hæc inter laudem inprimis meretur illud quod ex ferro factum est & martiale audit, quod siue in puluere detur, siue in forma liquida tincturæ martis nomine, siue denique in corpore enascatur, limatura assumta & a nostris menstruis soluta sæpe chronicos & abstrusos morbos percurat, expulsis, de quibus vix cogitatum fuerat, lumbricis omnis generis. Laudabo in hanc rem vnicam recentem obseruationem ex D. D. WERLHOFII *obseruat. de febribus. pag. 140. sequent.* vbi femina a febre intermittente nuper curata, ante vero pathematibus hysterico-hypochondriacis vexatissima sistitur, cui post martialia adhibita primo ascarides plurimi, magno cum leuamine secesserunt: sequebantur sub vsu Pymontanarum aquarum multi cucurbitini concatenati: tandem magna tæniæ, quam vir doctissimus folium fuisse existimabat: quo facto incantamenti instar ab omnibus pathematibus pristinis liberata tuit. Abstineo a pluribus auctoribus nunc laudandis, & aliquid subiungo de vitriolo lunari, seu crystallis lunæ BOYLAEI, quarum

*Anthelmin-
tica salina
vitriolica.*

confectionem docet celeb. D. D. BOERHAAVE in *ehemia tom. II. p. 467.* vsunque ostendit *pag. 468.* Inter alia vero commendat ad necandos lumbricos, tannias, ascarides. Salina vitriolica ex hydrargyro, præter mercurium dulcem, sunt periculi plenissima: hic vero omnium maxime profunt, si vsus cum debita cautione instituat.

§. IX.

*Anthelmin-
tica acida
mineralia,*

vegetabilia.

Etiam *acida* præsertim *mineralia*, vt ros vitrioli, clyfus antimonii, illæque tincturæ vegetabiles cum aqueo menstruo factæ & acidulatæ, sæpius expulsis lumbricis graues turbas compescuerunt, vt epilepsias aliosque motus exacerbatos: putoque propter hunc euentum meruisse in classem antepilepticorum transcribi, perinde vt etiam vitriolum ipsum. Succis acidis immerfos lumbricos fatis cito perire vidit sæpius laudatus REDVS, vt aceto vini, limonum, & citriorum pomorum: sed citius in limonum ac aurantium dulcium ex Lusitania aduektorum, succis. Conuenit talium acidorum vsus vel hoc anthelmintico etiam vsu in morborum exanthematicorum initiis, quo mature exturbati, si qui adsunt, periculosi hospites tanto placidiorem morbi progressum fieri permittant. *Confer. b. D. D. WEDELII amenitat. mat. med. p. 365.*

§. X.

*Anthelmin-
tica empyreu-
matica, &
volatilia v-
rinosæ.*

Spiritus etiam *empyreumatici* & *volatiles vrinosi*, sæpe expellunt noxia animalia, quæ anthelminticorum aliorum vsu longo tempore contempserant. Sic spiritum cornu cervi fugandis lumbricis commendat HARTMANNVS in *praxi chymiatrica*, cui liquorem C. C. lucinatum licet substituere, præsertim quando turbulentes

tiores hospites graues & conuulsiuas turbas faciunt. Credo oleum animale Dippelianum huic quoque fini non male inferuiturum. De spiritu salis ammoniaci anisato scio, quod in femina Memmingensi, quam supra attigimus, omnium præcipue adorsus fuerit ranas, quæ per XIII. integros annos miseram omni tormentorum genere vexauerant. Dederat enim medicus doctissimus D. D. WOGAV, a quo remedium raucedinis petierat, linctum ex syrupo violarum, oleo amygdal. dulcium, spermate ceti & hoc spiritu: quo assumto, in diros motus antea quietæ bestię confurgebant, tandemque per anum discedere cœperunt: qua fuga capta prodiderunt se. Vir prudens iussit instare eadem mixtura, subiunctoque cathartico commodo vno die ad sanitatem integram reduxit feminam per tot annos dirissima passam.

§. XI.

Adstringentia quoque aliqua ab antiquo fuere in usum tracta & laudem consequuta ob rem bene gestam. Laudatissimus REDVS saturato infuso theæ indidicilumbricos, inque eo celerius vidit mortuos quam in decocto Coffe. Non autem erant cuticula exuti, vt ii qui in amaris exspirauerant, sed potius duriusculi, & velut amethystino colore tincti, vt apparet adstrictiuis particulis contractos eos fuisse. Multa antiqui celebrant præcici adstringentia, vt corticem radicis mori arboris, & mali punici corium, bistortam, tormentillam: quæ fere plerasque compositiones ad lumbricos ingrediuntur.

*Anthelmin-
tica adstringentia.*

§. XII.

Purgantia pleraque a veteribus inter anthelmintica fuerunt relata: sed præcipue laudabant hoc scopo turpethum

*Purgantia
lumbricis
a.uerfa.*

pethum vegetabile: vnde etiam species diaturbith cum rhabarbaro frequentissime adhibebantur. In eius locum fere vbique successit gialappa, quæ iisdem principiis, nisi benignioribus etiam gaudet. Non multum dispiciemus de reliquis ex longo cathartico catalogo: eaque diiudicare secundum suum cuiusque principium, quo potissimum aduersari animalculis hisce posse videatur. Facile credo quemuis esse largiturum, vero esse simile vt quæ hominis tanti corpus tantopere commouet, mouere etiam tantilla animalia debeat, vt non mirum sit si vni alteroue modo eos adgrediantur & vel emori faciant vel fugam capeffere cogant. Solent autem prudentes medici, quando oppugnant lumbricos ex superioribus aliqua præmittere & deinde subiungere catharticum, quod iam ante male affectos ab illis facilius exturbet & profliget: de quo deinceps propius dispiciemus.

§. XIII.

An sint anodina & narcotica anthelminthica?

Si tam multa in aciem aduersus hæc animalcula educuntur, an in castris sola anodina, opiata & narcotica feriabantur? Immo vero & his partes suæ in hoc bello iam olim assignatæ sunt, & nec hodie exauctorata eadem volumus: quippe insidiis aptissima. Antiquus auctor CAELIVS AVRELIANVS castoreo vtitur cum mulso. VALESCVS de TARANTA fere vbique addit anthelminthicis crocum, addita alicubi ratione: qui roborat & vermes occidit. Sed theriacam multi in curatione hac adhibere iubent. Scilicet sæpe importunæ bestię gravissimos dolores ad passionem iliacam inducendam vel filum vitæ per conuulsiones inductas abrumpendum spectantes creant, quod præcipue fit quando intestino-

rum-

rum tunicas perfodere tentant. Hic moram illis indulgere neutiquam consultum est. Iuat potius illico exhibere anodinum efficax, quod non minus homini doloris solatium, quam animali furibundo stuporem inducat: ut tantisper quiescat & torpeat, donec machinæ adornentur idoneæ. Id ut in omni tali casu fieri b. WEDELIVS prudenter præcipit; ita in hoc plane est necessarium; longe enim maius damnum a duratione sæuorum tormentorum imminet quam a prouida medicinæ opiatæ dosi extimescere possit etiam is, qui se cautissimis in talium vsu annumerari desiderat.

§. XIV.

Superfunt multa, quibus practici medici in oppugnandis lumbricis multum tribuunt, quæ ad superius recensitas classes referre vix audeo, quamquam aliqua eorum modo ad hanc, modo ad illam tributa sunt. Ea percurram, liberum lectori permittens perspicaciori, ut quibuscunque visum fuerit fociis ea adscribat. Sunt autem ex mineralibus *argentum viuum*, omnium practico-
*Anthelmin-
tica specifika.*
ca.
 rum scriptis celeberrimum, quod sub natua corrente forma exhibent HARTMANNVS, CHESNEAV, alii, aut mortificatum, ut loquuntur, alii cum limonum succo diligenter terendo, alii admixto sulphure in æthiopeni, quem vocant mineralem, mutatio. Rursus alii præferunt, quem supra attigi, dulcificatum mercurium, alii decoctum cum aqua paratum exhibent. Commodissimum ac tutissimum modum equidem puto illum, si cum sulphure mixtus adhibetur, cuius præstantiam GVALTHERVS HARRIS *de morbis infantum* pulcro exemplo comprobat. *Amygdalas amaras* & ex iis paranda forbilia, quæ Græci *τροφιματα* vocant, com-

commendat CAEL. AVRELIANVS: alii *flores persicorum* indeque paratam essentiam & syrupum magni faciunt. Vt aliquam attentionem isti commendationi adiciendam putem, facit quod in amygdalis amaris & persicis inuenio, esse certis animalium generibus valde deleterium, ex quo suspicor fieri posse vt porro experiendo deprehendamus certum alium vsum. Ceterum de amygdalis, cum quibus persicorum nuclei conueniunt, ad emulsionem parandam adhibitis supra dixi; illud tantum nunc addo TYSONIS taniam tali emulsione esse expulsum: vbi videndum an iustius ille effectum bonum feminibus cucurbitarum adscripserit, an tribuere debuerit amygdalis ad eandem emulsionem adhibitis.

§. XV.

Plura huius generis.

Sunt quoque alia multum commendata, quorum rationem haud facile assequimur, vt radices filicis & graminis, hypericum, corallina & cornu cerui vsutum: quare quicquid de eorum vero effectu constat, sola empiria niti videtur. In corallina quidem alii intuentur salis marini adhaerescens saporem, alii subadstringens terreum principium: quæ tamen nulla tam sunt manifesta, vt non manifestiora in aliis inueniantur, quæ huic vsui nemo commendauit. Filicem cum hyperico eadem virtus antimagicorum catalogo inseruit: quum sæpe malis artibus adscripti morbi cessauerint, lumbricis expulsis. Qui cornu cerui alcalium quid tribuunt, videant quo modo requirenti id probaturi sint. Superfedeo ceteris, quorum magnus est numerus, vsque ad betam & portulacam, insipidissima vtique, adducendis,
ne

ne si omnia consecrari voluisse videar, de medicinis lumbricorum ex ipso lumbrico sumendis dicere cogar.

§. XVI.

Supereſt, vt in tanta remediorum ſylua de ſelectu & prudenti ſubordinatiōe eorum pauca dicamus. Fieri autem ſepe ſolet vt aduocemur ad ægrotos, quorum præſens quidem ſtatus multas de lumbricis aut aliis inſteſtinorum animalibus ſuſpicandi cauſas offert, ſed ad plenam certitudinem ſufficientia ſigna nondum inuenimus. Tali rerum ſtatu nihil conſultius eſt, quam curationem ordiri ab iis, quæ communiora ſunt, & in quouis morbo non acuto locum inueniunt. Scilicet præſcribenda ſunt digeſtiua, reſoluentia, per epicraſin laxantia, glandulas & ſecretoria omnia aperientia. Sic nobis campus aperitur ampliffimus admittendi talia, quæ inſeſtos hospites male habeant, & vel vnum ac alterum, qui reliquorum proditor ſit, eliciant, vel vniuerſos ſimul eiiciant. Si ſint pueruli, quibus non poſſunt quæuis ingeri, facile admittent æthiopem minerali cum ſaccharo permixtum: ſi paullo adultiores eundem cum C. C. uſto vel ſine igne præparato & ſaccharo: aut mercurium dulcem cum æquali pondere pulueris radiceſ gialappæ & ſaccharo: quod vltimum laxans etiam in atrophicis & plerisque puerorum affectibus æthiopis uſui poſt tertium vel quartum diem iuuat interponere.

§. XVII.

Adultis & virilem ætatem adeptis, vbi ſuſpicamur de lumbricis, dari per aliquos dies poſſunt pulueres digeſtiui ſalini: deinde ſalis cathartici Anglicani vel mirabilis Glauberi vncia vna in ſufficienti quauitate aquæ ſolu-

*Selectus &
adhibendi
modus
a) in genera
etate.*

*b) in adulta
etate.*

soluta detur, subiungaturque potus vberior aut sal Egranum, thermarum Carolinarum, Sedlicense & similia cum aqua Sedlicensi adhibeantur. Si salina displicent, fiant infusa ex herbis & radicibus, quibus limatura martis iungatur, vinumque cum aqua graminis extractioni adhibeatur: hæc inter locum inveniunt radices graminis, filicis, polypodii, trifolii fibrini, fol. fennæ, rhabarbarum & plura, quæ lumbricis aduersa sunt: qui si se certius produnt, deinde directe porro erunt oppugnandi. Si tempus non permittit longam per infusa talia medicationem, licebit breuiori via per puluerem absorbentem WEDELII, aliquod successiue diebus exhibendum, præparare ægrotum, deinde eum purgare pilulis mercurialibus cum extracto panchym. Crollii factis, adiecta resina gialappæ & grano vno vel altero trochiscorum alhandal. Mire pertinaces sint oportet lumbrici, qui non tali curatione ad prodeundum aut propius sese prodendum compellantur.

§. XVIII.

*Quomodo
diuisis sym-
ptomatibus
occurrendum
sit.*

Accidit sæpe vt homines simul ac semel grauibis symptomatibus corripiantur, vt cardialgia syncoptica, torminibus vehementissimis cum vomendi conatibus ipsoque vomitu crebro, vt res omnino ad passionem iliacam spectet: vbi vel suspicamur subesse vermes, vel satis certi id scimus ex eo, quod sæpius ante, aut nunc sese conspiciendos dederunt. Tali statu nihil fere certius est, quam effractionem meditari teretes lumbricos, a quacunque causa ad furorem actos. Tunc alterutro opus videtur, vt vel illico efficacissimis remediis perniciosam bestię paremus, vel eandem torpidam languentemque reddamus. Prius tentare vix quisquam audebit, nisi

nisi certissimus sit in ventriculo aut superioribus intestinis eas hærere, & nondum omnino peregrisse, quod moliantur. Fugari autem sine mora oportet multa aqua salsa infusa, non valde diluta: siue simplicem muriam velis, siue sal ex sæpe commemoratis catharticis mediisque amaris. Licebit subiungere dosin non minimam olei cuiusdam penetrantioris antispasmodici, vt animalis Dippeliani vel petrolei; aut liquoris C. C. succinati, aut similis. Interea paretur decoctum ex optimis anthelminticis, quo sal assumtum diluatur & lumbricos per intestina fugam capeffentes subsequatur. Si non licet tam generose insistere, illico confugiamus ad ea quæ feram bestiam placant, lac dulce tepidum, cui subiungamus anodinum, vt laudanum liquidum *sydenhami*, vel aliud quodcunque familiare: deinde ad mercurialium vsum veniamus, quibus incauta ac languentes vel enecentur, vt cathartico accommodato subigi expellique possint. Hæc inter non negligere vtique oportet externa, qualia parantur ex alliis, cepis, variisque aliis, vmbilico imponenda. Enema injiciatur ex lacte omnino dulci. Nam si verum est, quod alia lumbricis aduersa sint, male vtique & periculose ipsis prope exitum obiicietur, quo territi resistent vel reuertantur. Eademque ratio dissuadere debet omnia alia ingrata & anthelmintica clysteribus indenda, dum superne eos propellimus.

§. XVIII.

Non raro accidit vt *inexpectata* eueniant, dum fugiunt, & loco purgationis per alium vomitus orientur, *in lumbricum* quibus noxia animalia fugiunt. Eius rei exemplum habemus, *Ephem. Ac. N. C. Centur. IV. obseru. 140. ne.*

Memini casus ab Exc. D. D. SCHVLZIO relati, quod puero decem annorum pulvis laxans ex mercurio dulci & radice gialappæ datus vomitum attulerit, qui parentes non modice terrebat. Suffocatio enim omnino imminabat puero, quum impactus gulæ lumbricorum glomus multa viscida materia obuolutus tarde procederet. Et forte succubisset puer, nisi ipsum pedibus apprehensum tenuissent, & mater dorsum manibus concussisset: quo factò semineci puero vita rediit, elap̄a per os saburra tenacissima ranarum spermatis simillima, cui majores minoresque lumbrici erant permixti.

§. XX.

Epilogus.

Quando lumbrici cucurbitini vel solitarii, vel in catenam iuncti, longo annorum decursu secedunt, satis utique otii præbent medico experiendi vires eorum, quæ his seorsim expugnandis valent: quæ ex D. D. CLERICO vel aliis, vnde ipsemet desumpsit, facile quisque addisces. Quo minus immorari his nunc volo, quum iam nimis ultra modulum dissertationis excreuerit hæc commentatio; multa que sint, quæ pedem hic figere, & in patriam suscipiendo itineri accingere me cogunt. Eademque ratio efficit, ut vnum alterumque casum notabilem de lumbricis per abdomen, & tantum non semper per umbilicum aut inguen dextrum, iter sibi parantibus nunc premere cogar, measque de hoc euentu meditationes ampliori otio reseruare. Deum veneror ut porro meis adspiret conatibus, & a studio Doctoribus academicis per septem annos nauato ad artis exercitium transituro eos largiatur successus, ut, quod vnice opto, ipsius gloriæ & ægotantium solatio plurimum inferuire valeam.

FINIS.

CLARISSIMO
DOMINO CANDIDATO

S. P. D.

PRÆSES.

Medendi scientia sicut summa in his ter-
ris sapientia inter mortales pars est;
ita plane singulare & a benigna natu-
ra ad hoc studium comprehendendum
natum & aptum, minime vero vulgare ingenium re-
quirit. Nam cum plures sint artes, plures discipli-
nae & scientiae, quibus homo, ut e corrupto suo, in quem
ratione mentis & corporis post lapsum coniectus est,
statu, emergat, opus habet; tum summam & divinam
providentiam ac sapientiam satis non possumus demirari,
quod ad varii generis doctrinas & capiendas
& excolendas diversas & aptas formarit hominum
propensiones. Quibus singulis si accommodata & fi-
delis accedit institutio, & indefessa industria, una cum
sufficiente atque opportuno ad discendum tempore; Vi-
ri utique ad iuvandam & promovendam communem
salutem in republica exsurgunt utilissimi. Ad artem
itaque Medicam, quae omnium præstantissima, recte
perficiendam peculiare & selectum etiam ingenium,
quod ad abdita, quæ in corporis humani natura &

structura, atque in rebus non naturalibus, quae vitam & sanitatem tuentur, & mentem sanam in corpore sano efficiunt, sese produnt, investiganda, contemplanda & diiudicanda idoneum existit; quod tolerantia quoque laborum in faciendis experimentis, visitandis quoque & adiuvandis aegris, omnibusque morborum circumstantiis aequae ac remediorum effectibus probe observandis, assuetum sit, omnino requiritur. Quale si ego in juvene, qui instinctu parentum vel aliorum ductu huic scientiae se dicavit, animadverto, in sinu gaudere soleo; praecipue si illud ipsum optima doctrina & institutione, indefessa industria & temporis, quod ad maturitatem studiorum obtinendam sufficit, justo spatio debita ratione excolatur & perficiatur. Cum itaque in TE Clarissime DOMINE CANDIDATE haec omnia a sapientissimo etiam artis Medicae conditore l. de lege desiderata, animadverterim; non possum, quin & TIBI & Patriae TVÆ eximie gratuler. Nam vidi docile in TE & sagax ingenium, vidi per integros septem annos TVVM discendi in hac Academia ardorem, ac indefessam operam, cuius & praesens TVA, cui nec quidquam de meo adieci, dissertatio testis est: Denique magnum atque ingenium me praesente in artis exercitio iuvandi aegros conatum summamque morum honestatem, & optimam vitae rationem, qua omnibus & singulis TE commendasti, non sine animi voluptate perspexi; ut hinc & Rei publicae

Et saluti miserorum agrotantium Et Patrie a TVIS
egregiis studiis fructus amplissimos Et uberrimos non
sine ratione polliceat. Deus TE seruet diu saluum
atque incolumem, Et omni felicitatis genere TVOS in
artis opere labores beet atque fecundet. Vale. Dab.
Hal. d. I. Maji. 1734.

GENEROSO NOBILISSIMO DOCTISSIMO QVE
DN. SAMVELI A DRAVTH
CONTERRANEO SVO HONORATISSIMO

S. E. O. D.

MARTINVS SCHMEIZEL

Sac. Reg. Maj. Prufficæ a Consiliis Aulicis, Juris
Publici ac Historiarum Profess. Publ.
Ordinarius.

EX quo, urbe illa, in qua uterque nostrum in-
cunabula habuit, relicta, in exteris oris, di-
vina sic disponente providentia, aquam
Et auram haurio, sæpius gratulandum ci-
vibus fuit, nunquam vero conterraneo. Non est hu-
ius loci, AMICE CHARISSIME, in causas inqui-
rere; sufficit dixisse, singulari sic evenisse fato, ut hoc
officii genus Et affectus mei testimonium, TIBI, ut pri-
mo Et dignissimo ex Coronensibus meis, reservatum es-
se debuerit. Vix igitur calamus describat, quanta
cum voluptate hanc ego in me suscipiam provinciam;
neque

neque id sine rationibus, quæ & privata & publica pe-
nesme sunt numero plures; Publici, h. e. patriæ cha-
rissima causa gratulor, & quidem ex animo, quod cla-
rum apud nostros & testatum TIBI genus. ex quo
tanquam ex radice TV ramus, succum virtutis & me-
lioris animi traxisti, egregie non solum sustineas, ve-
rum etiam singulari TVA eruditione, quam septem
annis, in hac optimarum artium sede, compa-
rasti, novo splendore ornaveris: cuius luculentum spe-
cimen esse potest Dissertatio TVA inauguralis, quam
ex cathedra publica in eruditorum panegyri laudabili
cum successu defendisti; privatim & intra pectus me-
um mihi gaudeo, de conterraneo tam docto & egregio,
qui ad omnia honesta, summa cum industria sese de-
dit, proinde novum civibus ornamentum conciliarvit;
quæ singula cum accuratiori mentis oculo intueor, eo
majori perfundor letitia, quo tristiora nobis subinde
obvenerunt exempla civium, nomine hoc & adpella-
tione indignissimorum. Maacte igitur GENEROSE
DN. CANDIDATE, virtute TVA, & fruiere hono-
ribus quam diutissime, quos iudicio & suffragiis illu-
stris Medicorum ordinis TIBI firmatos habes; ingre-
dere iter sub tutela altissimi, sospes ac integer, eoque
feliciter absoluto, matri charissima, matronæ omnibus
virtutibus decorata, letitiam & gaudium adfer: ac
demum, quando & publico prodesse tempus illuxerit,
numine supremo iubente & annuente fiat, ut omnia
TVA

*TV A conamina exoptatos sortiantur eventus: id quod
 ex animo precor atque voveo, spondeoque, nominis
 TVI familiaeque TVÆ memōriam, non nisi cum mor-
 te apud me interituram fore. Vale, & multam salu-
 tem Coronensibus nostris a Coronensi vestro nuntia:
 In Academia regia Halensi A. O. R. MDCCXXXIV.
 Kal. Maj.*

Α γχιον Ἰδρα πέλωρ Λέρης, λυμίνασο Δργῶ
 Πολλὰ Μυκηναίαις πῆμασι λυγρὰ φέρον.
 Ἀμφιτρωνιάδης ἀπαμύναι σαικέα λογιον
 Ὄξυ ἄορ κελεῦθ' ἠλυθ' ἐρυσσάμει.
 Τῶ σοβερῶς παίων κεφαλᾷ ταχὺ ἤλπελο δούνα,
 Πάσαις τρηθείσαις, ἀνχέσιν ἐπίλᾳ φόνον.
 Μαψίδιον δ' ἐνόησε πόνον καὶ ἔργον ἀλήθιον,
 Ἀλλ' ἑσὶν ὄρεων τέσσαρα φύλα κάρη.
 Οὐχ ἄλλοις ἀδὲ σιδήρῳ, ἔσθῃ, σὺ δὲ βίασιν, ἴθι, φλόγα
 Αἰθόμενης δαδός, παῖ φίλε, ὤκα δίδου.
 Τῶς διασθῆ φλογός τε βίη κρατεροῦ τε σιδήρου
 Νίκην, ΣΩΤΗΡΟΣ τ' αἰγίωμα, κῦδος ἔχει.
 Σοὶ μείζον νικᾷν τέρας, φίλε, κῦδος ὀπηδῆ
 Οἰνομά σοι δίδομεν φέετερων Ηρακλέους.
 Οὐχ ὄρεων κεφαλᾷς βριαρῆν μόνον ἐπίλᾳ φόνευσας
 Μυρὶ ἔχον δὲ κάρη, δις δὲ τοσούτῳ πόδας
 Χαίρει πολὺ σοὶ δ' αἰὲν ἔγωγ', φίλε ΔΡΑΥΤΟΙΕ, μνήμην
 Ἄσω τῆς Φιλίας. ΗΡΑΚΛΕΟΥΣ τε χάριν.

*Præstantissimo ac doctissimo DN. GANDIDA-
 TO honores summos gratulaturus, & gra-
 tias relaturus ob minimum argentum, a
 Thasitis in honorem ΗΡΑΚΛΕΟΥΣ
 ΣΩΤΗΡΟΣ cufum, quem dono eius possidet,
 apposuit*

IO. HENR. SCHVLZE

Med. & eloquentiæ ac antiquit. Pr. P. O.

K

Ar-

ARfinœ TE non frustra peperisse refertur
Vnde Machaonias de TE nisi nouimus artes
Enixas annon de TE Podalirius ortus?
Queis vtrisque suos orbis perfoluit honores.
Sed quid adhuc memoro Medicos, quos Græcia nutrit?
Quum quid apud Danaos Podalirius arte medendi
Præstitit, id Dominus de DRAVTH præstare putatur.
Pæonii succi sapienter pocula miscet,
Et nisi spernantur rapti Ganymedis honores,
Hic Ganymedes erit; splendens Hippocratis arte
Pharmaca mixta dabit, tollentur pectoris æstus,
Compefcet febres, hydrops, phthisisque recedent.
Felicem patriam! te dicam iure CORONAM,
Ecce coronatus redit ad te noster AMICVS,
Quem tibi diuinis instructum dotibus ordo
Pæonius mittit, lætis venerare trophæis.

*His paucis Clarissimum atque doctissimum Dn.
Doctorem, amicorum suorum pios bo-
rum, dimittebas*

DANIEL FRONIVS,
Cor. Transilu.

SEPTEM, Castaliæ sititor, ANNOS
Et largæ bibo creber Hippocrenæ
Insigni studio doctarum sacra lororum
Edoctus pretiosam nunc coronam
Impigri recipis manus laboris,
Stringit & auratos stellata corona capillos.
Quare lætitia plaudo, diemque
Hunc & mensibus antepono & annis
Quos TECVM medicæ studiosus & æmulus artis

Iucun-

Iucunde potui faustos videre,
Adfint Aonides iuuentque terfo
Parturire mihi carmen TIBI nobile verfu.
Illos, quos cupidus *Raëlis* annos
Duro feruitio tulit *Iacobus*,
TV perfers SEPTENA tenens hic *frigora bruma*.
Hinc SEPTEM, precor, vt SEPTEMQVE rurfus
Illæfus videas viualque *lustra*,
Atque climactericus magnus TIBI sæpe recurrat.
Centuplum videas folare lumen,
Donec TE focerum vocent auumque
Nati natorum, Sic non morieris vt H.

*Candidato Clariffimo, amico dilectiffimo æfuma-
tiffimoque gratulabundus fcribebat.*

ANDREAS SOTERIVS,

Cibinio - Tranfilu.

Dic quid in orbe magis recreet, quam carmine
carmen
Et ioca grata iocis, & dictis dicta refolui
Seria: quapropter modulabor arundine mufam.
Exili, vt late curuis in vallibus Echo
DOCTOREM de DRAVTH refonet, qui pharmaca
doctus

Grata parare, nouem gnauus mox castra fequutus
Mufarum, terras varias inuifit & vrbes,
Vt patriæ fapiens ampliffima commoda poffit
Ferre redux, triftesque fciat lenire dolores.
Vade bonis auibus. Sic TE ducente Minerua,
Quum folers fueris, iam præmia digna reportes.
Sic ftudio medicina TVO majore corufcet

K 2

Lumi-

Lumine, posteritas sic TE celebrabit aperto
Ore, precor felix vigeas! sic vota precesque
Has cape pro merito dictas TIBI gratus honore,
Meque TVOS inter ne sperne referre sodales.

*Clarissimo ac doctissimo Da. Candidato, Doctoris
Gradum capessenti, gratulabundus amica
mente & manu adiecit*

IOANNES WALLASKAY

Neogr.-Pestensis Pannonus.

ELEGIA IN NVMERVM VII.

Quatuor absolvunt habitum, quo cuncta probantur,
Asserti quamnam nominis esse solent.
Primus in his septem curat, septemque secundus,
Tertius hunc numerum, quartus & ipse notat,
Primus in hoc numero desudat cliva petendo;
Est numerus cunctis septimus iste facer.
Quid septem valeant, valeant ratione secundus
Exponit, numerum lege probatque negat.
Tertius observat vigili quem mente moratur
Hunc numerum, vates sæpe quod esse solet.
Quartus si totus, septem sibi vindicat omnis,
Qui ratione docet, quid sit & esse potest.
Non scrutor septem, quia nunc alludere svadet
Ad septem tempus, quod comitatur honos.
Dulce natale solum, quam dulci nomine gaudes,
Quod trahis a septem: Dulce natale solum.
STIRPS GENEROSA solum caruit TE dulce natale
Tempora per septem, sed pietate memor.
Tempora per septem facilis TIBI terra remota,
Præsertim facilis clara *Salana* fuit.
Æquator toties Phœbum bis ferre coactus,
Quo in TE Galenus contulit omnis opes.

Hinc

Hinc TVVS HOFFMANNVS, merito TVA tempora
cingit,

Hippocratem quem iam tempora nostra colunt.

Et facilis cingit, quia dudum cingere dixit

Mechanicus PRÆSES, Gamalielque TVVS.

De lauro merita toto TIBI pectore grator,

Laudibus atque TVIS tempora cuncta precor.

Premia Virtutis, livor non destruet unquam,

Qui sicut vermes, noxius esse solet.

Illum perfacilis TVA mira peritia vincit,

Hi quantum valeant, sedulitate doces.

Horum virtutis TVA vis, vim cedere cogit,

Testantur specimen verba diserta TVVM.

Urbs inter montes septem sita, septima gaudet

Ex hac plus septem, TE redeunte canunt.

Si plus non fuerint, septem mihi crede futuros,

Quorum non primus, septimus ipse tamen.

Ut saluus possis septem transcendere colles,

Nunc TIBI DOCTORI Numen adesse velit.

*Quam impetrandis honoribus, Generosissimi Clarissimi-
que Dn. Doctorandi, in perpetuam amoris resseram,
gratulabundus adicere voluit*

JNFVCATÆ SINCERITATIS
CULTOR.

SAxificæ quondam squalebant ora Medusæ,
Sæuaque Gorgoneis adfibilabat hydris.

Perseus Acrifioniades hanc cæde peremit,

Gorgona præfecto gutture victor habens.

Perseus alter adest, *proles Illustris auorum*

DRAVTHIVS exitium vermibus acre parans.

His velut Inachides celebri cum laude medetur,

Quod miscere aliæ non didicere manus.

Ipsę salutiferas herbas succosque propinat,
Suggerit hoc humeris, Harpe parata suis.
Perseus esse potes, sis *Perseus* aureus atque
Gemmisfer, o Patrii sola medela soli.

*Accipe ea, amice suavissimo, quę Tibi, quem ex
vinculo necessitudinis academica per breve,
proh dolor! tempus, expertus es, offert*

MICHAEL ERHARDVS HANER.
Media - Transilu, M. C.

Vermibus infestis Bauius vexatus ubique
Pœoniam quærī jussit anhelus opem:
Conuenere viri, Podaliria turba, Galenus,
Clinicus Herodes, Symachus, Hippocrates.
Hi Bauii frontemque manu venamque retentant;
Sed neque frons Bauii sed neque vena placet.
Ite citi vnanimis conclamant, ite liquores
Si quid habent herbę, quærite, si quid habent.
Continuo properatur. Adest Aesclepius humor
Lectaque in Hesperis herba cacuminibus
Ignotę veniunt alieno a littore vires,
Dulcis ab Hyblæo flore medulla venit.
Ecce redit, falicis *Illustris Doctor* ab oris
Patria, te visitat laurea ferta ferens.
Hippocrates talem, talem Machaon amicum
Nutriit, vt merito gratuler atque canam.

*Primitias hac solempni Generosissimi sui Dn. Popularis
promotioni sacras esse voluit*

IOAN. GEORG. de BAVSNERN,
Eques Transilu.

Sic TVVS *septem* renouatus annis
Campus, o DOCTOR, grauidis aristis
Canet, ex voto segetes opimę
Fœnora reddunt.

Ha-

Hactenus TEMET Lybicus agellum
Areis parem coluisse notum est
Iamque maturas ressecas aristas

Falce perita.

Colligis flores manibusque Floram
Accipis lætam, Zephyritis ipsa
Floribus Claro capiti coronam

Sertaque necit.

Hæc amicorum venerantur omnes
Atque gratantur celebres honores,
Quos TIBI sacrum diadema confert

Muneris instar.

Hoc simul præsto cefebrande DOCTOR
Ni mea tardus stipulam videbor
Falce siccatam ressecare velle.

Viue Valeque.

Tenuis auena

IOANNIS BRVCKNERI,

Cib. Trans. Sanct. Literar. Cult.

Si quis in hospitio non tutus ab hospite viuut
Heu cuius fatum durius esse potest?
Corpus at humanum tali succumbere debet,
Robore qui, nec vi, pellitur, arte modo.
Ergo Doctor abi, Tua sic sapientia pellet
Omne, quod infestum ciuibus esse potest.
O reditus felix! in fronte Corona Coronam
Ingreditur. DRAVTHI viue valeque diu.

*Hæc gratulatione ex Athonis Salanis
aduolabat*

PETRVS CLOMP,

Corona. Transilu. S. S. Th. & Ph. St.

DRAV-

DRAVTHI, DRAVTHIADVM fors inclyta,
cujus auitæ
Indicium mores nobilitatis habent.
Sic TVA sollicitat neglectam purpura musam,
Surgat vt in laudes officiosa TVAS.
Quum TIBI Palladiæ traduntur præmia mitræ,
Quumque bene in docto vertice ludit honor.
Exultat gaudetque suo de ciue Galenus,
Quod melior curis stet medicina TVIS.
Et laurum niueamque togam pro vermibus offert,
Quas labor & doctum promeruerè caput.
Induis has meritis, dum vasta volumina pernox
Voluis, & assidua fersque referisque manu.
Tales sedulitas peperit ratioque triumphos,
Quæ sunt ingenii splendida dona TVI.
Scande igitur cellas *ciuis generose* cathedras
Et peragat partes lingua disertæ suas.
Applaudit facilemque TIBI se præbet Apollo,
Aequus & ex animo vota dedisse ferunt,
Vt TVVS ægrorum properans ad limina currus
Depositis possit ferre salutis opem.

*Paucula hæc Generoso utque clare docto Dn.
Doctorando, cui suo æsumatissimo, adiecit*

ANDREAS FABRICIVS,
Sabeso-Transilu, S. S. Th. & Ph. St.

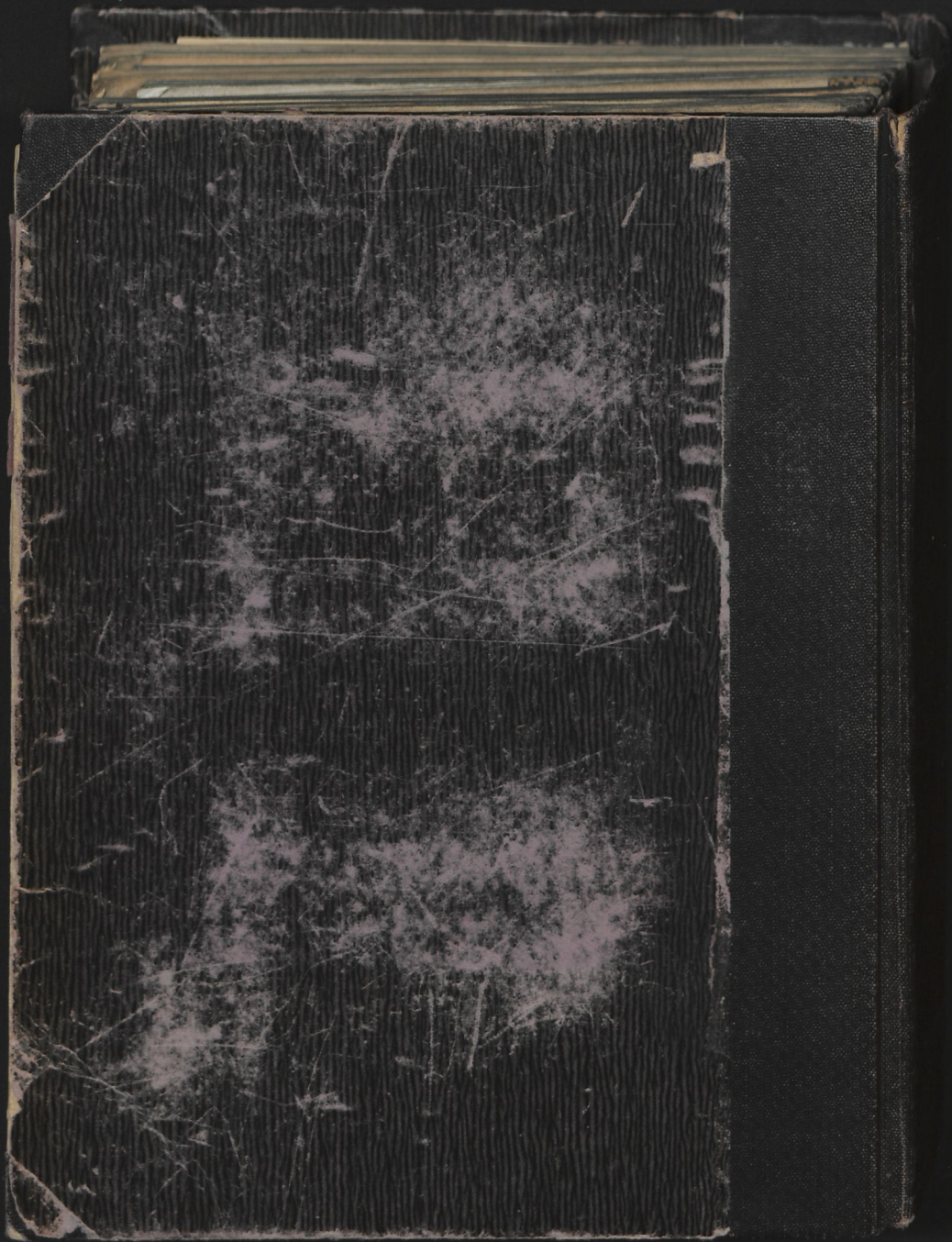
Halle, Diss., 1734

UO 78

ULB Halle
004 755 634

3

DISSERTATIO INA

ANIMALIBVS
CORPORVM
HOSPI

Von denen Ba

QV

AVSPICE SVM

EX CONSENSV ATQVE A
FACVLTATI

IN ALMA FR

PRÆ

DN. FRIDERICO

ACADEMIÆ ORDINISQVE

ET h. t. D

PRO GRADV

SVMMISQVE IN MEDICINA H

MORE MAIORVM R

H. L. C

D. Maji MD

PLACIDÆ ERVDITORVM V

AVCTOR RE

SAMVEL DE

CORONA - TRANSI

HALÆ MAGD

Typis Ioh. CHRIST. HILL

